

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910.   Andra Kammaren.   Nr 20.

Lördagen den 12 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet, och leddes därvid förhandlingarna af herr vice talmannen.

§ 1.

Till afgörande förelåg först lagutskottets utlåtande, nr 21, i anledning af väckt motion angående revision af sjölagen.

Till behandling af lagutskottet hade hänvisats en inom Andra *Ang. revision* kammaren af herr *Lindley* m. fl. afgifven motion, nr 145, uti *af sjölagen.* hvilken föreslagits, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte — helst efter samarbete med öfriga skandinaviska länder — låta föranstalta om en af tidsförhållandena påkallad revidering af gällande sjölag samt för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Lindhagen*, *Åkerman* och *Karlsson* i Fjäl, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte — efter samarbete med öfriga skandinaviska länder — taga i öfvervägande behöfligheten af en allsidig revision af gällande sjölag äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill detta öfvervägande kunde föranleda.

Efter föredragning af utskottets hemställan lämnades på begäran ordet till

Herr *Lindhagen*, som anförde: Sjölagen är, som bekant, en speciallag, som på samma gång berör ett af de mest egen-

Ang. revision af sjölagen. domliga rättsområdena och ett af de mest omfattande. Sjölagen är på samma gång en civillag, processlag och strafflag. Det lifsområde, som denna omfattande lag berör, växlar också till sitt innehåll och sin utveckling kanske hastigare än de flesta. Det

(Forts.)

har särskildt på senare tiden genom sjöfartens industrialisering och den under förmiddagens debatt omnämnda öfvergången från segelfartyg till ångfartyg åstadkommit, att förhållandena inom sjöfartsnäringen och följaktligen äfven det, som lagstiftningen på detta område skall reglera, i hög grad ändrats och ändras mycket snabbt. Det är ju klart, att en lagstiftning, som omfattar ett sådant lika rörligt som viktigt ämne, måste noga följa med sin tid och se till, att den smidigt anpassar sig efter de förändrade förhållandena.

Hur förhåller det sig nu här med den gällande lagstiftningen? Vår sjölag är af 1891, men är grundad på ett kommittébetänkande, som afgafs redan år 1887, således fyra år innan lagen kom till stånd. Af detta betänkande finner man, såsom i motionen också påpekats, att kommitterade förklarar, att deras uppgift icke så mycket var att söka åstadkomma en genomgående ändring i 1864 års sjölag som att söka åvägabringa öfverensstämmelse mellan de skandinaviska ländernas lagstiftningar på detta område. Följaktligen kan man säga, att den nuvarande sjölagens bestämmelser i hufvudsak äro desamma, som innehållas i 1864 års lag. Men, äfven om vi utgå därifrån att den nu gällande lagstiftningen hade på ett genomgående sätt bearbetat det sakliga innehållet, så ligger dock mellan 1887 och 1910 en tidrymd af 23 år, och under denna tidrymd är det som i all synnerhet de stora omhvälfningarna på sjöfartens område ägt rum.

Såvidt jag kan förstå, är det alltså till en början den största sannolikhet för att en genomgående revision af ett så beskaffadt ämne måste bli ett fruktbart arbete. Det måste ge anledning till att man får syn på en hel mängd betydelsefulla förhållanden, beträffande hvilka läget nu är förändradt sedan 1887, då detta arbete afslutades. Och det är största sannolikhet för att ett sådant arbete är än mer af behovet påkalladt än det förslag om en fullständig omarbetning af aktiebolagslagen, som i år kommit på Riksdagens bord, en lag, som ju också hör till handelslagstiftningens område och som är åtskilligt yngre än den nu gällande sjölagen.

Denna sannolikhet för behovet af en revision af sjölagen bestyrkes ytterligare genom det stora antal meningsyttringar därom, som framträdt från kort efter det lagen tillkom och intill denna tid. Det har, såsom motionärerna anföra, från köpmanna-, redare-, däcksbefäls- och maskinbefäls- samt sjömans- och eldare-sammanslutningar framkommit framställningar vid olika tillfällen och i olika sammanhang om en revision af sjölagen i dess helhet

eller i vissa delar. De tre nordiska sjöfartsmötena i Stockholm 1897, Köpenhamn 1903 och Kristiania 1908 hafva uttalat sig för en revision af lagen i sin helhet eller vissa väsentliga delar af lagen. Särskildt märka vi 1903 års sjöfartsmöte, hvarvid de närvarande representanterna för redare, befälhafvare, befraktare och assuradörer enhälligt hemställde om en fullständig och allmän revision och beslöto uppmana sina organisationer att gå in till vederbörande tre länders regeringar med begäran om en revision, hvilket också skedde. Och det är särskildt värdt att i detta sammanhang beakta, att de ansågo sjölagen så ofta vara i behof af omarbetning, att det borde tillsättas en permanent kommitté för att upptaga de spörsmål, som nya förändrade förhållanden förde med sig.

Vi hafva också ett uttalande af skandinaviska arbetarekongressen i Köpenhamn år 1901 i samma riktning. Slutligen väcktes det af herr G. O. Wallenberg år 1905 i Andra kammaren en motion, hvari han med instämmanden af tre andra ledamöter i kammaren yrkade på en revision af den nordiska sjörätten. De hafva till stöd för sina yrkanden åberopat detsamma, som jag nu här anför, nämligen de förändrade tidsförhållandena, näringarnas utveckling, andra organisationsformer och andra behof och slutligen äfven en hel del öfriga omständigheter, som behöfva granskas. Deras hemställan bifölls icke då i den begärda omfattningen af Riksdagen, men nu ha herr Lindley och hans medmotionärer kommit fram igen med denna under de senaste årtiondena ständigt på dagordningen stående fråga om en fullständig revision af sjölagen.

Utom den stora angifna sannolikheten för att en revision af sjölagen är behöflig samt den omfattande opinionen därför, som gifvit sig till känna under de sista årtiondena, vill jag äfven framhålla ett annat skäl, som talar för en revision af sjölagen, nämligen det att den nu gällande sjölagen tillkommit utan medverkan af sjöfolket. Det är endast redare och befälhafvare, som jämte jurister varit representerade i den kommitté, som vidtagit de förberedande arbetena för vår nu gällande sjölag. Denna är således ett resultat af deras arbete, och man kan ju förstå att, hur samvetsgrant än dessa sökt utföra sitt uppdrag, så hafva dock i denna lag, som uppdrar hufvudgrunderna för arbetsaf-talet och arbetsvillkoren i öfrigt, sjöfolkets intressen och synpunkter icke kunnat på behörigt sätt iakttagas. Men i en sådan lagstiftning som denna måste, om den skall vinna förtroende, representanter för alla de lifsintressen, som af densamma skola regleras, hafva haft sitt ord med i laget, så att man kan säga, att lagen tillkommit efter deras öfvervägande och på deras förord.

Slutligen vill jag säga, att det ligger en särskild fara i att ytterligare uppskjuta dessa ständigt återkommande framställningar om en allmän revision af sjölagen. Sjölagen tillkom genom ett

*Ang. revision
af sjölagen.
(Forts.)*

Ang. revision af sjölagen.
(Forts.) samarbete mellan de tre skandinaviska länderna, och kommittén, som hade detta arbete sig anförtrodt, har, som sagdt, själf framhållit, att dess egentliga uppgift mindre var att afhjälpa förefintliga bristfälligheter i gällande sjölagstiftning än att åstadkomma gemensamma och likalydande bestämmelser för den skandinaviska handelslagstiftningen, och att det var af synnerlig vikt att på sjöfartens område få denna öfverensstämmelse mellan de skandinaviska länderna. Dröjer man nu oupphörligt med att tillmötesgå dessa framställningar, så tvingas de särskilda länderna till speciallagstiftning — de ha redan börjat därmed — och på så sätt bryter man sönder det verk, som börjades år 1887, och får småningom igen speciella sjölagar för alla de tre nordiska länderna. Jag tror därför, att det är hög tid och synnerligen angeläget att man begär en allmän skandinavisk revision, hvarigenom dessa spörsmål kunna tagas under öfvervägande ur samfäld skandinavisk synvinkel.

Utskottet har nu emellertid för sin del sagt, att det icke finner ådagalagdt, att något behof härvidlag föreligger. Utskottet vill icke bygga endast på sannolikheter, tar icke hänsyn till en allmän opinion och behjärtar icke heller de båda andra skälen, nämligen sjöfolkets speciella rätt att någon gång få vara med att lagstifta samt det stora behofvet af att den skandinaviska sjölagstiftningen icke sönderbrytes.

Vidare har utskottet angående vissa speciella bestämmelser, som motionärerna ifrågasatt, såsom beträffande konossementsklausulerna, befälhafvares samt kommissionärers och mäklares ställning till redare och lastägare, tidsbefraktningen, transitobefraktningen m. m., förklarar, att utskottet visserligen medger, att luckor i lagstiftningen här kunna finnas, men att något öfverhängande behof af en fullständig revision icke förefinnes — något, hvarom utskottet fullkomligt saknar all sakkunskap.

Jag ber, att på de skäl jag nu anfört få yrka bifall till reservationen.

Vidare yttrade

Herr Pettersson i Södertälje: Att land skall med lag byggas, det visste redan våra förfäder för 600 år sedan, och de ansågo den grundsatsen så viktig, att den flöt in i deras lagar. Att land behöfver repareras eller ombyggas med en ny lag, när den gamla icke passar för ändrade förhållanden, det börja vi nu så småningom att komma till insikt om! Vi ha för närvarande ett ganska omfattande dylikt ombyggnadsarbete i verket. Jag vill sålunda till en början erinra, att vi under denna riksdag fått från Kungl. Maj:t en ganska diger proposition om fullständig revision af aktiebolagslagstiftningen. Inom några veckor torde denna komma att följas af en lika omfattande proposition angående omläggning af föreningslagstiftningen. Förslag om re-

vision af strafflagen för krigsmakten och af den militära rättsgångsordningen är för närvarande under bearbetning, jag tror i justitiedepartementet. Den sista delen af lagberedningens förslag till ny jordabalk är för närvarande hos myndigheterna för afgifvande af yttrande. Fullständig revision af skifteslagstiftningen förberedes af en kommitté; fullständig revision af vattenrättslagstiftningen förberedes af en annan kommitté; revision af expropriationslagstiftningen förberedes af en tredje kommitté; fullständig revision af fattigvårds- och lösdrifvarelagslagstiftningen förberedes af en fjärde kommitté, och fullständig revision af konkurslagstiftningen förberedes af en femte kommitté. Men det är icke slut härmed; frågan om fullständig revision af familjerätten står på dagordningen och kommer med det snaraste att öfverlämnas till lagberedningen, och frågan om fullständig revision af obligationsrätten är öfverlämnad åt en lagberedning nr 2. Och om vi så gå till den allmänna strafflagen, så veta vi, att en ledamot af denna kammare, professor Thyren, håller på att förbereda en revision däraf, och vi ha redan under denna riksdag i ett intressant häfte af hans hand fått en klar föreställning om att det på detta område är fråga om en fullständig omstöpning. Och så ha vi till allra sist processreformen, som redan i årtionden klappat på vår dörr och som det ej går an att mycket längre ytterligare uppskjuta.

När jag nu gjort denna uppräknning, så har det ingalunda varit för att påstå eller antyda, att ett enda af dessa lagarbeten skulle vara obehöfligt — snarare skulle jag vara villig att uttala den meningen, att ett och annat af dem fått vänta alldeles för länge. Men jag tror, att om vi lägga tillsammans alla dessa nu pågående lagrevisionsarbeten, så få vi som summa en jätteuppgift. Och jag vågar påstå, att icke någon tid i vårt land sett maken till ett så omfattande, på en gång pågående lagarbete. Jag vet ej, huru det ställer sig i främmande länder, men jag undrar, om det finnes något annat folk med så liten numerär som vårt, som har själförtroende och kvalificerad arbetskraft nog att taga itu med så många omfattande uppgifter på en gång.

Då det nu sättes i fråga, att vi ytterligare skola taga itu med ett nytt omfattande lagstiftningsarbete, revision af sjölagen, så tror jag vi ha rätt att vara litet betänksamma. Jag tror, att vi ha rätt att fråga oss: rå vi med denna uppgift jämte de många, som vi redan tagit på oss? Ha vi verkligen arbetskrafter nog för att tillfredsställande gå i land med denna uppgift nu? Och vi kunna äfven fråga: kunna våra domare verkligen smälta en ny sjölag ofvanpå alla de omfattande andra nya lagar, som under den närmaste framtiden komma att bjudas dem?

Jag vill nu genast tillägga, att, ehuru jag anser de af mig nu nämnda betänkligheterna ganska beaktansvärda, jag dock

*Ang. revision
af sjölagen.
(Forts.)*

Ang. revision
af sjölagen.
(Forts.)

ingalunda håller före, att de böra få vara afgörande, när det gäller att taga ställning till den föreliggande frågan. Afgörande bör naturligtvis vara den frågan, huruvida det har visat sig eller kan påvisas, att det föreligger ett verkligt djupt känt behof af en omfattande revision af sjölagen. Om det kan visas, att man inom intresserade kretsar har en bestämd mening angående den riktning, i hvilken denna revision skall gå, och om det kan visas, att det verkligen ligger fara i att dröja med detta lagstiftningsarbete, ja, då få vi väl lof att, trots betänkligheterna, ta itu med uppgiften, äfven om vi icke genast kunna förfoga öfver de bästa krafterna för arbetet och äfven om vi skulle nödgas lägga på våra domare litet extra nattarbete för att sätta sig in i den nya lagen. I värsta fall finge vi väl göra, som man gjorde i Österrike för några år sedan, när en ny processordning där skulle genomföras: man afskedade ett 100-tal domare, som icke ansågos kompetenta att sätta sig in i den nya lagen. — Emellertid, när det gäller att få svar på den frågan, om det verkligen föreligger ett bestämdt, bevisbart behof af en revision af sjölagen nu omedelbart, och när man för detta ändamål söker upplysningar i den föreliggande motionen, hvad finner man där? Jo, motionärerna tala om, att den gällande sjölagen af 1891 icke var någon egentlig modernisering af förut gällande 1864 års sjölag; de erinra vidare, att sjöfarten sedan 1864 i väsentlig mån har utvecklats sig samt att de förändrade förhållanden, som på detta område uppstått, kräfvat en helt och hållet ny lag. Vidare finner man en upplysning, att tre stora nordiska sjöfartsmöten uttalat särskilda önskingar i ämnet. Sålunda ansåg man vid ett dylikt möte år 1903, att en fullständig revision af sjölagen vore nödvändig samt vid två andra möten, det ena år 1897 och det andra år 1908, att partiella reformer på detta område vore att föredraga. Slutligen finner man i motionen en erinran om, att nyare idéer om fartygs sjövärdighet med nödvändighet kräfvat, att sjölagen såväl i det afseendet som i andra stycken omarbetas.

Hvad nu alla dessa skäl beträffar, så vill jag säga, att de möjligen kunna vara ägnade att ingifva den föreställningen, att sjölagen kan behöfva ändras. Men jag vågar bestämdt förneka, att de äro af beskaffenhet att ådagalägga, att här verkligen föreligger ett trängande behof af fullständig omarbetning. Hvad sålunda t. ex. beträffar frågan om de stora nordiska sjöfartsmötena, synes mig snarare motionärernas framställning härutinnan tala emot ett bifall till deras motion. Den föregående ärade talaren tyckte mig med något lätt hand vidröra detta stycke i motiveringen. Det var visserligen ett af mötena, som uttalade sig för en allmän revision, men å andra sidan ansåg man å de två andra mötena, att endast en partiell sådan var af behovet. Särskildt uttalade man sig vid det sista af dessa mö-

ten, 1908, icke för en allmän revision utan för genomförandet af partiella reformer. Nu har vidare af en deltagare i mötet 1903, som uttalade sig för allmän revision, uppgifvits, att det visserligen vid detta möte uttalades en allmän önskan i dylik riktning af de intresserade. Så långt voro alla eniga. Men när man kom till frågan, i hvilken riktning denna revision skulle gå, så gingo meningarna fullständigt isär. Redarna drogo åt ett håll, befälhafvarna åt ett annat, befraktarna åt ett tredje och assuradörerna åt ett fjärde. Jag vet ej, om sjöfolket var representeradt på kongressen, men om så var fallet, så hade de nog dragit åt ett femte håll.

Just den nu vidrörda omständigheten, att det är så ovanligt många intressen, som på detta område kollidera, gör, att man har rätt att här mer än eljest anse en revision af hela lagstiftningen vara något mycket vanskligt. Man har på detta område, tror jag, mer än eljest rätt att fordra, att diskussionen inom sakkunniga kretsar hunnit så långt, att ur densamma har mognat en något så när bestämd uppfattning af saken, så att en utomstående kan skönja, åt hvilket håll utvecklingen pekar. Äfven har man under sådana förhållanden mer än eljest rätt att begära, att utlandets lagstiftning i ämnet skall gifva någon vägledning. Men äfven den vägledningen saknas, åtminstone såvidt man kan döma af motionen. Man kan nämligen enligt min uppfattning icke begära, att den kommitté, som skulle få i uppdrag att förbereda lagändringen, utan stöd af utvecklingen, utan stöd af en något så när stadgad mening inom fackkretsar och utan stöd af modern främmande lagstiftning, skulle kunna ur sitt rättsmedvetandes djup konstruera fram en lag, som medförde intressenas harmoni på detta område. Det är t. o. m. mycket begärdt, att en kommitté skall åstadkomma en lag, som är bättre än den nuvarande. Ty det lär vara erkänt, att denna lag ansågs, då den kom till, vara ett synnerligen lyckadt arbete både formellt och materiellt.

Nu säga motionärerna till sist, att de nya idéerna om fartygs sjövärdighet kräfva ändringar i öfriga delar af sjölagen, och motionärerna meddela i detta sammanhang, att 1906 års sjöfartskommitté snart kommer att aflämna sitt betänkande. Herrarna torde i anledning häraf erinra sig, att 1904 års Riksdag skref och begärde af Kungl. Maj:t utredning och öfvervägande, huruvida icke sjölagens bestämmelser om fartygs sjövärdighet, åsyftande att förekomma med sjöfarten förbundna faror, behöfde ändras. På grund af denna Riksdagens skrifvelse tillsatte Kungl. Maj:t år 1906 en kommitté för att utreda denna sak. Nu få vi veta, att kommittén under den närmaste framtiden är färdig med sitt betänkande — skulle det då vara skäl i att Riksdagen, innan vi fått detta betänkande, innan vi sett, hvad kommittén har att säga, innan vi kunnat bilda oss en på

*Ang. revision
af sjölagen.
(Forts.)*

Ang. revision
af sjölagen.

(Forts.)

utredning grundad uppfattning, i hvad mån ändringar i sjölagen erfordras, skrifver till Kungl. Maj:t och begär en allmän revision af samma lag? Jag kan icke få i mitt hufvud, att detta är en riktig lagstiftningspolitik.

Ehuru jag sålunda för min del icke vågar förneka, att sjölagen behöfver ändras i ett eller flera hänseenden, så har jag likväl icke af motionärernas framställning blifvit öfvertygad, att det föreligger ett verkligt trängande behof af en allmän revision af sjölagen just nu, och därför hemställer jag, herr talman, om afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindley: Herr talman, mina herrar! Motståndarne till förslaget om sjölagsrevision tyckas vara delade på två linjer. Den ena delen anser, att man icke behöfver revidera sjölagen, utan att allt är bra som det är. Den andra delen anser, att man mycket väl kan revidera de paragrafer, som äro föråldrade, men att man i hufvudsak bör gå de partiella reformernas väg. Kommer man nu fram med en motion och begär, såsom exempelvis jag gjorde i min förra motion, partiella reformer, då mötes man af invändningen, att sådana partiella reformer absolut skulle förrycka sammanhanget inom sjölagen, och därför kan ett sådant förslag icke accepteras. Går man däremot fram på den linje, som vi här valt, och föreslå en allmän revision af sjölagen, så att allt i ett sammanhang skall granskas i denna allmänna revision, då mötes man af afslag från deras sida, som icke vilja någon revision utan som föredraga de partiella reformerna. Jag tycker, att man i stället för att klandra borde vara tacksam för, att ett yrkande som detta framkommit. Ty hvad kommer att inträffa, om sjöfartskommittén, som jag antager redan till nästa år, kommer fram med sitt betänkande om fartygs sjövärdighet? Jag har icke rätt att meddela något om kommitténs förslag, men så mycket kan jag säga, att det blir ett ganska stort antal af sjölagens bestämmelser, som måste ändras. Huru mycket Riksdagen än stretar emot, måste de likväl ändras, därför att Englands och Frankrikes lagstiftningar kräfva detta. Således måste vi justera vår sjölag till öfverensstämmelse med de stora kulturländernas. Det är då icke möjligt att ställa sig på den ståndpunkten, som anser, att allt är bra som det är. England, Frankrike kräfva, att våra lagar skola moderniseras; de nöja sig icke med mindre, utan komma i annat fall att behandla våra fartyg såsom lämpliga att ställas under förmynderskap af deras lagar. Därför måste vår sjölagstiftning ändras. Om man då vidtager vissa ändringar och sedan ett annat år kommer samt begär nya ändringar, så skulle detta förorsaka en massa extra arbete och omkostnader och göra arbetsbördan större än om man toge allt i ett sammanhang.

En föregående talare har sagt, att han hvarken i motionen eller i de yttranden, som föregått denna sak, kunnat finna tillräckligt bärande skäl för att en sådan här allmän revision af sjölagen borde företagas. Jag har därför ansett det lämpligt att nu i någon mån beröra en del punkter i sjölagen. Jag skall likväl göra det så lindrigt som möjligt, ty om jag skulle taga paragraf för paragraf och framlägga alla de invändningar, som jag anser kunna göras mot dem, så skulle vi få sitta här hela natten.

Det första kapitlet af sjölagen handlar om fartyg. Om man tar den första paragrafen i detta kapitel och granskar den, så märker man med detsamma en stor brist, nämligen att det icke finnes någon definition på hvad som är fartyg; vi ha sålunda icke reda på, hvad som går under begreppet »fartyg». Lagen föreskrifver visserligen, att fartyg öfver 20 ton skola vara registrerade, men som sagdt, man vet icke hvad som menas med fartyg. Är en pontonbrygga ett fartyg? De flesta af kammarernas ledamöter skola säkert besvara den frågan med nej. Eller om jag tar en pråm — är den ett fartyg? Ja, säga somliga, visst är den ett fartyg. En elevator — är det ett fartyg? Ja, i allmänhet anser man, att det icke är ett fartyg. Eller en pontonkran, en roddbåt, är det ett fartyg? Ja, man får icke svar på dessa frågor. Jag vill också påpeka, att det är icke något oviktigt utan ganska viktigt, att man får svar på dessa frågor och får en definition, så att man från början kan veta hvad som menas med fartyg, ty först därigenom kan man bestämma, på hvilka farkoster, trader och omständigheter som sjölagen skall tillämpas.

Vi hade för några år sedan en facklig dispyt för några på en pråm anställda personer, och för att få denna fråga afgjord tillsattes ett par skiljemän. Den ene af dem är för öfrigt en aktad ledamot af denna kamnare. När de kommo tillsammans, begärde ägaren af pråmen, att en s. k. sjösakkunnig skulle tillkallas för att bedöma frågan. När han så kom och fick del af frågan förklarade han helt tvärsäkert, att den hemföll under sjölagen, det är myteri. Då skrattade man och frågade: skall detta vara myteri — myteri i en pråm, som ligger vid en kaj! Ja, sade han, efter sjölagen så är det myteri. Äfven skiljomännen ansågo emellertid denna åsikt löjlig och ohållbar att anklaga folk för att ha begått myteri, då de icke voro mönstrade. Och äfven om de hade mönstrat, så kunde man väl icke tala om myteri, då det var fråga om en pråm, som låg vid en kaj. Några veckor senare kom en kranmaskinist på en elevator till mig och frågade: hur skall jag göra, man vill att jag skall mönstra på elevatorn. »Mönstra på elevatorn!» Ja, de anse, att det skulle vara förmånligt att få mig ställd under sjölagen. Man ansåg förmodligen sjölagen såsom det mest

*Ang. revision
af sjölagen.*
(Forts.)

Ang. revision
af sjölagen.
(Forts.)

idealiska arbetskontraktet för arbetsgifvareintresset, och därför ville de ha sjölagen tillämpad äfven vid elevatorn. Jag ringde upp sjömanshuset och frågade, om det var möjligt, att karlen skulle mönstra på elevatorn. Sjömanshusombudsmannen, som jag träffade, visste icke hvad han skulle säga, men han ansåg, att han icke kunde svara nej. »För resten finnas ju inga bestämmelser», sade han, »och om karlen vill mönstra, så finnes ingenting, som hindrar det.» Kan man således tvinga en maskinist att mönstra på en elevator, så blir det väl härnäst så, att det fordras mönstring på varumagasiner och att personer, som ha sin sysselsättning på land, skola mönstra, så att sjölagen skall kunna tillämpas äfven på dem. Man behöfver sålunda icke gå längre än till första paragrafen för att finna, att sjölagen ingalunda är så klar, att icke en omrevidering skulle behöfvas.

Jag har här gjort åtskilliga anteckningar, men jag vågar icke genomgå dem alla, ty då riskerar jag att få kammaren ogunstigt stämd mot mig. I sjätte paragrafen talas om kondemnering. Det finnes två slag af kondemnering. Det ena är, när fartyg är totalt sjöodugligt, så att det icke kan gå till sjöss och därför kondemneras. Det andra fallet inträffar, när man vill bryta ett aftal — ett fraktaftal. Redaren säger: fartyget är odugligt att gå till sjöss. Så komma besiktningsmän ombord och kondemnera fartyget. Därefter företagas reparationer, så att fartyget kan gå till sjöss. Detta är sålunda en annan sorts kondemnering, men sjölagen skiljer icke på dessa båda slag.

Mot sjunde och åttonde paragraferna ha redarne gjort invändningar, så att dem behöfver icke jag sysselsätta mig med. Jag vill påpeka, att dessa invändningar icke afse sådana frågor, som beröra redarnes ställning till sjöfolket, utan sådana frågor, som beröra redarnes ställning som lastägare. Redarne anse, att det ansvar, som lagen i detta afseende lägger på dem, är för strängt, hvarför de vilja ha dessa bestämmelser mildrade.

§ 11 innehåller en bestämmelse, som handlar om rätten att i vissa fall inskränka hufvudredares befogenhet. Men det står icke omtaladt, i huru hög grad denna befogenhet kan inskränkas. Och dock borde paragrafen innehålla detta, t. ex. rörande frågor, som afse säkerhet till lif och lem. Där bör sjölagen icke medgifva en sådan allmän rätt att inskränka hufvudredares befogenhet i detta afseende.

Om man går till det tredje kapitlet, så ha mycket divergerande meningar gjort sig gällande beträffande första punkten. Från maskinisthåll ha gjorts framställningar om att bestämmelsen skulle ändras därhän, att maskinisterna skulle ha del i ansvarigheten. Det säges här i denna paragraf, att befälhafvaren är den, som skall antaga personalen. Häremot invända nu maskinisterna, som jag tycker med full rätt: är det rimligt, att befälhafvaren skall antaga hela personalen, då han icke ha

kännedom om hvilka kvalifikationer eldarne böra besitta, som arbeta där nere i maskinen; det är maskinisterna, som ha den bästa kännedom om de fordringar, som böra ställas på eldarne. Detta oaktadt står det i bestämmelsen, att det skall vara befälhafvaren, som antager dem.

I § 26, den paragraf, som varit, må jag säga, det egentliga hindret för alla förbättringsförsök i fråga om säkerhet på fartyg, lägges hela ansvaret på befälhafvaren. Men befälhafvaren är icke allenarådande då det gäller utgifter, utan måste rätta sig efter hvad rederiet vill och icke vill. Skulle befälhafvaren i allt för stor utsträckning begagna sig af denna sin rätt att fordra alltför kostsamma reparationer, har han att riskera sitt afsked och att till befälhafvare tages någon, som icke ställer så stora anspråk på rederiet i detta fall. Därför måste denna paragraf ändras.

I § 31 stadgas, att fartyg endast får stanna för att hjälpa människor, som äro stadda i sjönöd. Om denna bestämmelse skulle tolkas korrekt, huru skulle man då handlat vid sådana tillfällen som vid den stora olyckan i Messina eller vid Aalesunds brand, där ett helt samhälle höll på att förgås? I båda dessa fall var det tusentals människor, som höllo på att förgås, men sjölagen stadgar, att fartyg icke får stanna för annan anledning än för att hjälpa i sjönöd stadda människor, och sålunda skulle ju ett fartyg, som i något af dessa fall befunnit sig i närheten, måst lämna platsen och gå vidare. Nu måste ju rättskänslan säga, att detta skulle ha varit inkorrekt, ja, rent af ett brott, men det skulle icke ha varit stridande mot sjölagens bestämmelser.

I § 34 finnas bestämmelser intagna, som röra skyldigheten att mottaga nödställt sjöfolk. Detta borde ändras att äfven omfatta rederiet.

De bestämmelser, som finnas i § 38 rörande skeppsdagbok, skulle jag vilja ha ändrade. Denna fråga har behandlats af sjöfartskommittén, och man har där ansett, att bestämmelserna icke äro tillfredsställande, då det i dagboken borde upptagas redogörelse för många flera förhållanden af det dagliga tillståndet ombord på fartyget.

I § 43 bör intagas en bestämmelse om, att äfven maskindagbok skall föras.

I § 44 står, att befälhafvaren skall behandla besättningen som en god husfader anstår. Denna bestämmelse tycks kunna tolkas olika af olika befälhafvare. Jag har i min motion förra året framlagt en liten profkarta på, huru en del befälhafvare behandla besättningen om bord. I sparkar och slag har ofta den husfaderliga omvårdnad yttrat sig, som de fått. Det står i samma paragraf, att bön och gudstjänst må icke försummas. Jag undrar, huru mycket det finns kvar af det religiösa intresset hos den

Ang. revision
af sjölagen.
(Forts.)

Ang. revision af sjölagen. (Forts.) sjöman, som får vara med om bön och gudstjänst efter det han erhållit slag eller sparkar. Desto bättre har denna bestämmelse blifvit en tom bokstaf. Ty då ingen straffpåföljd finnes, uraktlåter man detta. I stället för den husfaderliga formuleringen skulle i denna paragraf behöfvas en bestämmelse därom att befälhafvaren icke får beröfva folket dess fridid.

Kommer man så till kapitlet om besättningen. I § 45 beröres först frågan om kosthållet ombord. Af en föregående talare har påpekats, huru det förhåller sig med denna sak. År 1908 gjorde jag i kammaren en hemställan om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran, att spisordningen ombord å svenska fartyg skulle revideras. Andra kammaren var med om, att en sådan skrifvelse skulle gå till Kungl. Maj:t, men Första kammaren afslog förslaget under motivering, att sjöfartskommittén hade denna fråga om hand och att Riksdagen därför icke behöfde uttala sig därom. Ja, kommittén har delvis behandlat denna fråga, men sedan har man inom kommittén kommit till den uppfattningen, att denna fråga icke borde upptagas till behandling inom kommittén, då man ansett, att den faller utom det område, som kommittén har att befatta sig med. Jag har inom kommittén framhållit, att spisordningen har mycket att göra med fartygets säkerhet, ty om en besättning icke har tillräcklig och god kost, så kan besättningen icke fullgöra sina skyldigheter, och då förminskas fartygets sjöduglighet. Emellertid har sjöfartskommittén sagt, att den icke vill upptaga denna fråga till behandling. Följaktligen får man söka att ändra denna sak på annat sätt.

Jag vill i detta sammanhang särskildt fästa uppmärksamheten på § 70. Där står, att sjöfartsbok skall vid mönstringen öfverlämnas till befälhafvaren. Där har man den första säkerhetsåtgärden vidtagen för att man skall kunna ha sjöfolket i säkert förvar, ty utan sjöfartsbok kan en sjöman icke vinna anställning.

§ 72 är mycket kortfattad. Den borde innehålla bestämmelser om färgsinne, läkareintyg om hälsotillstånd, åldersgräns för anställning m. m., allt saker, som paragrafen icke alls nämner.

§ 73 handlar om sjöman, som tar anställning. Om han tar anställning hos flera, så skall den första anställningen vara gällande. Detta är nästan ordagrant hämtadt från de gamla hanselagarne.

I och med § 74 börjar man komma in på de mera drakoniska bestämmelserna i sjölagen. I § 74 kan man säga, att fängelseportarne stängas. Enligt denna paragraf får sjöman icke utan befälhafvarens tillstånd gå från skeppsbord. När man så kommer ihåg, att fartyget är ett fridlyst område, att befälhafvaren kan neka hvem som helst att komma om bord, neka fader

och moder till sjömannen att komma om bord och besöka honom, då måste man erkänna, att den maritima författare har rätt, som jag förut citerat, då han säger, att fartyget är ett fängelse och att den, som icke vill komma i fängelse, icke skall gå till sjöss. Där är sjömannen fullständigt isolerad: han får icke gå i land utan befälhafvarens tillstånd. Jag förstår icke hvad det är för skillnad mellan detta och att vara i fängelse.

*Ang. revision
af sjölagen.
(Forts.)*

I samma paragraf finnes en bestämmelse om, när hyran skall anses ha börjat. Men det finnes ingen bestämmelse, som handlar om, när hyran skall anses ha slutat, och detta är en mycket viktig sak. I den engelska sjölagen har man de mest minutiösa bestämmelser angående sjömannens engagemang. Om det hos oss inträffar, att en sjöman får vänta på hyran, så har han under denna tid icke någon lön. Denna bestämmelse borde ändras därhän, att en viss dag bestämdes, då en sjöman hade rätt att utfå sitt tillgodohafvande.

I § 75 borde, i enlighet med den engelska lagstiftningen, möjlighet beredas sjöman att gifva återbud efter det att han mönstrat, då han i allmänhet icke haft möjlighet att ens få se fartyget. Så är oftast förhållandet nu, då mönstringen sker genom något mönstringskontor. Redaren telegraferar till någon mönstringsförrättare och säger: när fartyget kommer dit och dit, så vill jag ha en eller två man. Sjömannen har icke sett fartyget, vet icke hvem befälhafvaren är, känner icke till skansen och vet ingenting om fartyget. När han kommer om bord och finner, att fartyget icke öfverensstämmer med hans önskningsar, så är han såld, han har ingen möjlighet att gifva återbud, så att han kan komma från fartyget. I den engelska lagstiftningen finnes möjlighet för en sjöman, om han, efter att ha mönstrat, icke önskar gå om bord, att inom viss tid gifva återbud, hvarvid befälhafvaren har att låta honom mönstra af.

§ 78 är en riktig juvel. I den stadgas, att sjöfolket natt och dag, söckendag och helgdag skall utföra det arbete, som ålägges dem. Det finnes ingen begränsande bestämmelse, som säger, att de skola ha så och så mycken fritid. Det finnes i hela sjölagen inga andra bestämmelser om fritiden än de, som kunna ligga i de där orden, att befälhafvaren skall behandla folket som en god husfader, men då det icke finnes någon definition, som angifver, hvad som skall förstås med dessa ord, så kan följaktligen den gode husfadern låta folket arbeta 23 timmar af dygnets 24, såvida han icke låter dem arbeta 24 timmar af 24. Det tror jag nu visserligen icke, att de skulle stå ut med, men det finns i alla fall ingen begränsning af arbetstiden, såväl söcken- som helgdag.

Samma paragraf innehåller en annan bestämmelse, som jag skall be att få beakta och granska en smula. Det står, att när fartyget befinner sig i sjönöd, får besättningen icke lämna far-

Ang. revision af sjölagen. tyget utan befälhafvarens tillstånd. Men det står icke bestämdt något angående befälhafvaren i detta fall. Ja, såvidt jag kan påminna mig, finnes ingen bestämmelse härom. Men huru har detta verkadt. Det belyses af ett fall, som inträffade, när ångfartyget Saga sammanstötte med ångfartyget Sopermik. Vid sammanstötningen kländes en eldare fast i däckslasten. Hela den öfriga besättningen lämnade fartyget och lät mannen sitta fastklämd i däckslasten. De, som lämnade fartyget, frälste sina lif. Fartyget flöt, enligt tidningarna, omkring i 12 timmar, och under hela denna tid satt mannen fastklämd i däckslasten, hvar-efter fartyget sjönk och han befriades från sina plågor. Vid sjöförklaringen kunde intet åtgöras, eftersom straffpåföljd icke fanns för detta fall. Något brott mot sjölagens bestämmelser var icke begånget, följaktligen kunde man ingenting göra.

(Forts.)

Häromdagen läste jag i tidningarna, att ett fartyg för-olyckats vid norska kusten. Där hade besättningen tillsammans med befälhafvarens hustru gått i båtarna för att rädda sig. Men befälhafvaren ville icke lämna fartyget. Några gingo om bord och sökte med våld föra bort honom, men han ville icke gå. Karlen hade antagligen blifvit sinnesrubbad inför denna olycka — fartyget var icke assureradt — och följde med fartyget till botten. Men hade detta inträffat å ett svenskt fartyg, så hade den besättning, som gick i båtarna före befälhafvaren, fått straff. Man kanske tycker, att detta vore orimligt, men ett sådant straff hade verkligen kunnat åläggas enligt den svenska sjölagen. Och likväl kan man vilja påstå, att den svenska sjölagen icke behöfver reformeras, då den är så förträfflig!

I § 79 finnas bestämmelser om styrman. I vanliga fall finnes det å ångfartyg 2 eller flera styrmän, men det finnes icke angifvet, hvad tjänsteplikten skall omfatta för hvar och en.

I § 80 står, att däcksbefålet skall hålla tillsyn öfver att fartygsdelarne hållas i godt skick. Maskinisterna ha yrkat, att denna bestämmelse skall revideras. Det finnes många delar af fartyget, som lämpligen kunna ställas under maskinisternas tillsyn, såsom tankar, pikar, maskinförråd m. m., och förefaller detta kraf vara fullt befogadt och bör också stå under maskinisternas kontroll.

I § 81 finnes en bestämmelse, som gäller fartygsbefälhafvares rätt att verkställa undersökning i besättningens gömmor. Ja, det kanske kan vara lämpligt och bra, om man tror, att man har anarkister ombord eller någonting sådant. Då kan det vara lämpligt att se till, att det icke finnes »förborgade sardinlådor» och dylikt. Men det bör också finnas någon liten lämplig reservation mot att befälhafvaren utnyttjar denna rätt vid tillfällen, då det icke finnes något påkalladt skäl för honom att nyttja denna undersökningsrätt.

§ 82 har jag redan berört i den föregående debatten.

I § 83 fastställes, att sjömanskontrakten skola gälla 2 år. Jag anser, att det är alldeles för lång tid att binda en sjöman med så pass lång kontraktstid. *Ang. revision af sjölagen.*
(Forts.)

I § 84 står, att befälhafvaren kan efter resans slut tvinga besättningen till att utföra visst arbete. Ja, det har jag ingenting alls emot, blott det göres i öfverensstämmelse med hvad som är sedvanligt, det vill säga att, om det är sedvanligt för fartygsbesättningen att utföra ett visst arbete, anser jag det vara fullständigt korrekt, att besättningen också, när den slutar sina platser, gör samma arbete. Men paragrafen får dock icke utnyttjas såsom ett kampmedel eller för att trakassera besättningen.

§ 85 är allaredan nu totalt olämplig. Där står nämligen uppräknadt alla de fall, då en man ombord på fartyget kan få komma ifrån detsamma. Men redan nu hafva vi ju en värnpliktslag, som ej står omnämnd där. Vid de tillfällen, då en sjöman skall fullgöra sin värnplikt, måste han trots allt hafva rättighet att blifva fri från fartyget. Paragrafen är således, såsom den nu står, alldeles omodern och måste ovillkorligen omändras.

§ 87 står i förbindelse med sjöfartskommitténs arbete.

§ 88 anser jag liksom äfven andra hithörande paragrafer vara stridande mot allmän moral. Ty enligt denna paragraf har man rättighet att sälja fartyget och sälja besättningen samtidigt med fartyget.

I § 92 talas det om den där extra hyran för en månad, som är omnämnd i § 86, hvilka två paragrafer emellertid, såsom jag förut påpekat, aldrig uppfyllas från skeppsredarhåll.

Beträffande § 99 anser jag, att sjöfolkets innestående lön bör draga ränta. Jag anser det oriktigt, att innestående lön får behållas åratals utaf arbetsgifvaren, utan att den, som har pengarna tillgodo, har rätt att få ett enda dugg ränta på innestående penningbelopp.

I § 101 finnes angifvet, att befälhafvaren har rätt att genom tvång skaffa sig lydnad. Rörande det sätt, hvarpå denna paragraf blifvit utnyttjad, har jag förut yttrat mig i kammaren, i det att jag exempelvis pekat på, huru det tillgick i Magdalamålet, där befälhafvaren begagnade sig af rätten i fråga till att våldföra sig på besättningen.

Sedan ha vi § 102. Där finnas angifna alla de fall, där befälhafvaren har rätt att göra afdrag på lönen.

Ja, jag skall icke fortsätta längre.

Jag har endast velat taga en del sjölagsparagrafer för att visa, att det verkligen är utaf behovet påkalladt, att det blir en snar revidering af paragraferna. Jag har emellertid endast gått till 5 kapitlet — det är 13 kapitel — och har nu kommit till 102:dra paragrafen — det är 332 — men jag tror att äfven fortsättningen skulle visa hän på, att det verkligen *måste* anses

Ang. revision af sjölagen. vara af behovet påkalladt, att någonting göres för att åstadkomma en revision af sjölagen.

(Forts.)

Då jag emellertid med det redan framsagda har klart ådaga-lagt behovet utaf att en revision kommer till stånd i afseende å sjölagen, vill jag nu endast sluta med att förklara, att det enda argument, som jag erkänner det berättigade i af hvad som här framfördes af borgmästare Pettersson, är, att det kan vara fara värdt, att man icke äger krafter nog att åstadkomma en fullödlig revision af sjölagen på grund af allaredan påbörjade lagberedningsarbeten. Ja, detta är ett argument, som jag för min del mycket villigt böjer mig för. Men däremot vill jag på inga villkor böja mig för dem som såsom enda skäl för afslag blott stödjä sig på, att det är bra som det är. Jag tror emellertid, att omsorgen om att skaffa nödiga krafter kommer nog rege-ringen själf att taga, ifall en sådan skrifvelse, som här är ifråga, med begäran om revision af sjölagen, skulle komma från Riks-dagen. Äfven om en sådan begäran skulle göras, är jag alldeles öfvertygad, att innan arbetet blir ordnad och en gång kommer i gång, det nog kommer att förflyta åtskilliga år. Det kommer nog att dröja lika länge, som det dröjt med verkställande af andra reformer, efter det Riksdagen beslutat att ingå med skrif-velse till Kungl. Maj:t. Som sagdt, jag tror nog, att det kommer att dröja ganska länge, innan en sådan allmän revision af sjö-lagen — som här är fråga om — kommer till stånd; och jag tror därför, att det icke är farligt, om Riksdagen skulle göra ett sådant uttalande, som här föreslagits. Ty äfven om Riksdagens Andra kammare gör ett sådant, kan man tryggt förlita sig på afslag i Första kammaren.

På grund utaf hvad jag här anfört och på grund af alla de missförhållanden, som jag påvisat i de paragrafer, jag sökt att belysa, anser jag mig hafva framfört så pass tungt vägande skäl för kammarens ledamöter, att kammarens ledamöter böra kunna gifva ett uttryck för sin uppfattning och gå med på en skrifvelse till Kungl. Maj:t om revision af sjölagen.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Den ärade motionären har nu i afton gifvit nytt bevis på sitt lifliga intresse för sjöfartens angelägenheter och sjölagstiftningen. Jag tviflar för min del visst icke på, att han har förmåga och insikter i samma grad som han har lust att skrifva om hela sjölagen. Emellertid måste jag fränkänna mig själf sakkunskap att ingå i något detaljbemötande af hans anmärkningar mot de särskilda paragraferna i sjölagen, hvilket ju visserligen kan hafva den fördelen med sig, att denna debatt blir så mycket kortare.

Jag skall endast be att med ett par ord få svara på ett par af den ärade motionärens inkast. Han säger, att förslaget

om partiella reformer mötes med den invändningen, att det skulle förrycka sammanhanget i sjölagen. Jag vill då erinra den ärade motionären om förmiddagens debatt och hvad i sammanhang därmed förekom. För min del har jag icke på något håll sett, att man mot den ärade motionärens förslag om förändring i bestämmelserna angående sjöfolks rätt att afmönstra har kommit med den invändning, som han anfört, utan man har haft helt andra invändningar.

*Ang. revision
af sjölagen.
(Forts.)*

Vidare sade den ärade motionären, att, om Riksdagen stretade emot aldrig så mycket, måste dock Riksdagen ändra sjölagen i de stycken som sjöfartskommittén föreslår. För min del tror jag icke, att Riksdagen skall streta emot så mycket. Men jag vill framställa den frågan, om det är alldeles nödvändigt att verkställa den äskade lagändringen strax, och om vi icke skulle kunna få anstånd med saken, till dess vi få se sjöfartskommitténs betänkande.

Herr Lindhagen: Jag kan icke undgå att framhålla, att jag för min del har en liflig känsla utaf att det intresse, som herr Lindley här velat representera, verkligen har synnerligt fog för sina anspråk och för att dessa må blifva mera beaktade, än som skett. Det är ingen af oss i kammaren, som är representant för de intressen, som herr Lindley här förfäktat, och för hvilka han står såsom en ensam man här. Men jag är öfvertygad om, att bakom honom står hela sjömanskåren, som anser sig hafva befogade anspråk på att det blir en revision af sjölagstiftningen, i hvilkens tillkomst denna kår icke fått taga del. Särskildt efter de förändrade förhållanden, som alltmer inträdt på sjölagstiftningens område, torde det såsom jag redan framhållit vara klart, att en sådan revision är af behofvet påkallad. Och det lärer nog i längden aldrig i Riksdagen lyckas att komma förbi den saken. Saken är, som sagdt, helt enkelt den, att herr Lindley är den ende af Riksdagens samtliga ledamöter, som representerar sjöfolkets intressen. Han har visserligen fått understöd af sina kamrater inom den socialdemokratiska gruppen. Men längre gehör har han ytterligt svårt att skaffa sig. Det åsidosatta intresse, som det här gäller, kommer nog i alla händelser att tränga sig fram, och min förhoppning är, att detta icke måtte ske allt för sent.

Jag har nu den bestämda öfvertygelsen, att det uppskof, som man här städe förordar, slutligen skall bryta sönder det storartade lagverk, som åstadkoms på skandinavisk väg åren 1887 och 1901. Ty på detta sätt pressas upphörligt fram behofvet af nya partiella reformer, och hvarje land kommer då att lagstifta för sig själf. Detta ha de för öfrigt redan börjat göra, i det att Norge i vissa afseenden ändrat sin lagstiftning och likaså Danmark, och vi ha ju genom att tillsätta en kommitté,

Ang. revision af sjölagen. (Forts.) som skall behandla vissa delar af frågan, gått samma väg. Denna fara måste förekommas, och det är ur denna synpunkt så mycket större skäl att bifalla en motion, som påyrkar, att revisionen af sjölagen skall ske på det skandinaviska samarbetets väg.

Jag kan vidare icke underlåta att bestämdt protestera emot det skäl för afslag, hvarmed herr Pettersson från Södertälje inledde sitt svaromål. Den omständigheten, att på många andra områden den ena lagrevisionen aflöser den andra och nya äro under uppsegling, är väl icke något skäl för att man skall åsidosätta sjöfartsnäringsens och sjöfolkets intressen, ty de ha rättighet att komma till beaktande samtidigt och parallellt med dessa andra intressen. Och alldeles orimligt är det att peka på den stora processlagsreformen; den kommer väl att draga en 20 år, och under den tiden skulle då sjöfolket få vänta! Egendomliga argument har man ju hört från de obotfärdiga inom lagutskottet, men aldrig har jag hört, att den omständigheten, att undersökningar ske på andra områden till gagn för de intressen, som där förefinnas, skall tjäna som argument för att ett annat intresse icke bör undersökas. Snarare är väl detta ett skäl till att företaga en undersökning äfven i fråga om detta senare intresse. Herr Pettersson talade särskildt om, att en revision påginge på krigslagstiftningens område. Ja, krigslagstiftningen är just en pendant till sjölagstiftningen: den ena gäller krigsfolket, den andra sjöfolket. För båda dessa kategorier finnes en speciallagstiftning, som är mycket likartad till sin karaktär. Dessa båda lagstiftningar ha liknande straffbestämmelser och i många afseenden liknande tvång. År 1901 begärde, som bekant, Riksdagen en allmän revision af krigslagstiftningen, dock utan att ingå i detalj. Man endast uttalade, att i fråga om en sådan lagstiftning, som binder vissa svenska medborgare och drabbar dem särskildt hårdt och för dem medför ett särskildt tvång, bör man se till, om icke mera öfverensstämmelse kan åvägabringas mellan denna lagstiftning och den allmänna civila lagstiftningen. Precis samma synpunkt kan göras gällande med afseende å den lagstiftning, som vi nu stå inför och hvilken i mångt och mycket är grundad på gångna tiders förhållanden.

Man må nu säga hvad man vill om de särskilda detaljankmärkingar, hvarmed motionären, herr Lindley, här började sin kritik af utskottets afvisande hållning — en kritik, som det för oss, hvilka icke äro sakkunniga, var omöjligt att kunna på rak arm bedöma — så fick man dock af denna hans granskning, ehuru han endast tog de 100 första af sjölagens 332 paragrafer, den bestämda känslan, att, därest sjöfolket verkligen finge vara med om att granska dessa paragrafer, skulle det ingalunda saknas anmärkingar, och dessa anmärkingar komme nog då att blifva

minst lika många som de af herr Lindley beträffande de 100 första paragraferna här framställda, ja, antagligen många flera. *Ang. revision af sjölagen.*

På grund af nu anförda skäl ber jag att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen. (Forts.)

Herr Lindley: Jag begärde ordet med anledning af herr Petterssons i Södertälje senaste yttrande. Han sade där bland annat, att när sjöfartskommitténs förslag kommer att här föreligga, skall nog Riksdagen godkänna detta förslag. Jag kan tala om för herr Pettersson, att en del af de bestämmelser, som ingå i sjöfartskommitténs förslag, allaredan börjat tillämpas. Kungl. Maj:t har nämligen nödgats påbjuda vissa af dessa bestämmelser i form af förordningar för att undvika, att, när ett svenskt fartyg kommer till utländsk hamn, vederbörande främmande makt kommer ombord och tillämpar sina lagar å det svenska fartyget. Det är alltså här fråga om en paniklagstiftning, som helt enkelt måste forceras fram, för att de svenska fartygen icke skola komma i en alltför oförmånlig ställning i utländska hamnar. Detta vittnar om, huru efterblifna vi på detta område äro i jämförelse med andra länder, tack vare det, att vi ha låtit år efter år gå utan att göra något för att afhjälpa dessa missförhållanden. Till sist komma vi också till den poängen, att andra länder hunnit så långt i dessa frågor, att de anse sig nödsakade att ställa oss under förmyndareskap. Innan Riksdagen alltså hinner besluta i denna fråga, måste Kungl. Maj:t gå Riksdagen en smula i förväg genom utfärdande af förordningar, som afhjälpa åtminstone de värsta missförhållandena på detta område. Jag tror, att detta om någonting är ett tillräckligt talande argument härvidlag, och det bör för oss utgöra en maning att vakna upp till insikt om nödvändigheten af att vi äfven på sjölagstiftningens område hålla jämna steg med utvecklingen i andra länder.

Herr talman! Jag ber att fortfarande få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr Pettersson i Södertälje: Jag tror mig icke ha gifvit något löfte om att Riksdagen skulle komma att antaga sjöfartskommitténs förslag, utan hvad jag sagt är, att jag tror, att Riksdagen icke kommer att »streta så mycket emot», när nämnda förslag en gång förelägges Riksdagen till antagande. Detta mitt yttrande var föranledt af herr Lindleys förklaring, att Riksdagen »måste antaga detta förslag, om den också skulle streta emot aldrig så mycket». Nu ha vi emellertid i herr Lindleys sista anförande fått veta, att Riksdagen icke behöfver antaga alla de olika bestämmelserna i detta förslag, enär en del redan i förväg blifvit af Kungl. Maj:t särskildt utfärdade.

Gentemot herr Lindhagen vill jag säga, att jag icke sagt

Ang. revision af sjölagen. och icke heller menat, att sjöfolkets befogade kraf skola åsidosättas, därför att andra lagarbeten äro i görningen. Jag har för min del, genom att instämma i herr Lindhagens reservation angående frågan om sjöfolks rätt att afmönstra, visat, att jag i det speciella fallet behjärtar sjöfolkets kraf, och för öfrigt har icke blott jag, utan äfven Riksdagen, visat sig hysa intresse för desamma genom att skrifva till Kungl. Maj:t i fråga om fartygs sjövärdighet.

Hvad jag sagt och menat är, att det är klokast att på detta område ännu så länge gå fram på de partiella reformernas väg och att tiden ännu icke tyckes vara mogen för en allmän sjölagsrevision. Till stöd för den meningen har jag åberopat det senaste stora nordiska sjöfartsmötets beslut år 1908, och jag tror således, att jag icke alldeles saknar fog för min mening.

Herr Lindhagen: Jag har verkligen icke haft tillfälle att läsa det sista sjöfartsmötets protokoll, och det har nog ej heller någon annan ledamot af lagutskottet.

Herr Pettersson framställde nu saken så, att man här icke kunde gå fram på andra vägar än de partiella reformernas väg och att det senaste sjöfartsmötet i Köpenhamn äfven för sin del godtagit ett sådant program. Rätta förhållandet är säkerligen, att då önskingarna af år 1903 om en allmän revision ingo om intet, man vid mötet år 1908 nödgades söka att få igenom åtminstone några bestämdt utpekade partiella reformer. Om på det senaste sjöfartsmötet sagts åt de församlade: »Ni skola få uppfyllt det önskemål som år 1903 uttalades», så hade man antagligen — jag säger antagligen — med förtjusning emottagit ett sådant erbjudande. Nu är det dock så, att om man tager upp en fråga i hela dess vidd, får man aldrig igenom hvad man önskar, utan man måste krypa till korset och kräla fram till den ena småbiten efter den andra, och slutligen går det stora målet alldeles bort i fjärran, förintas. Så är det äfven med denna sak. Herr Pettersson gläder sig öfver de partiella separatistiska reformerna. De tre skandinaviska länderna, som ju skulle lagstifta gemensamt i detta ämne, skola nu hvar för sig ändra om sina lagstiftningar, den ena en bit här och den andra en bit där, och på det sättet kommer den stora tanken på en gemensam skandinavisk sjölagstiftning att till sist blifva ett minne blott, och så äro vi — hvilket vi ju så gärna vilja — tillbaka till dessa små folk utan betydelse utåt, splittrade inbördes, fyllda af tvedräkt inåt och utan någon tanke att gemensamt utföra något helt och stort. Men så vill ju Sveriges folk ha det, och så må det då också få det.

Herr Lundgren i Göteborg: Med instämmande i hvad en del talare här yttrat ber jag att få anföra ytterligare ett skäl för

afslag å motionen, nämligen det, att ett internationellt sjörättsligt arbete för närvarande pågår och att vi i vår sjölagstiftning måste taga hänsyn till resultatet af detta arbete. Herr Pettersson i Södertälje har ju här anfört giltiga skäl, hvarför icke den af motionären berörda frågan nu bör upptagas, och jag ber att få instämma i hvad han här yttrade, då icke heller jag anser tiden vara inne för en allmän revision af sjölagen.

*Ang. revision
af sjölagen.
(Forts.)*

Jag skall nu icke upptaga kammarens tid med att ingå på hvad som här under debatten yttrats å det ena eller andra hållet, utan skall inskränka mig till det tillägg, jag här gjort till herr Petterssons yttrande. På grund af de skäl, som här sålunda framkommit för afslag å motionen, ber jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Öfverläggningen förklarades härmed vara afslutad. I enlighet med de därunder gjorda yrkandena framställde herr vice talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag därå och bifall i stället till den af herr Lindhagen m. fl. afgifna, vid utlåandet fogade reservationen. Herr vice talmannen förklarade sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herr Lindhagen m. fl. afgifna, vid utlåandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 116 ja mot 58 nej, hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Därnäst i ordningen fanns å föredragningslistan upptaget lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning af väckt motion om förbud mot handel med tobaksvaror å restauranter och kaféer under sådan tid, då tobaksbod skall hållas stängd enligt lagen angående förbud mot handels idkande å söckendag utöfver viss tid.

*Om förbud
mot handel
med tobaks-
varor å re-
stauranter och
kaféer utöfver
viss tid.*

Om förbud
mot handel
med tobaks-
varor å re-
stauranter och
kaféer utöfver
viss tid.

(Forts.)

Uti en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 158, hade herr *Hasselquist* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att handel med tobaksvaror å restauranter, kaféer, automatrestauranter o. s. v. måtte förbjudas å sådana tider, då tobaksbod enligt lagen angående förbud mot handels idkande å söckendag utöfver viss tid skulle hållas stängd.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Uti en vid utlåandet fogad reservation hade herrar *Widén*, *Pettersson* i Södertälje, *Jansson* i Edsbäcken, *Ersson* och *Lindhagen* tillkännagifvit, att de yrkat, att utskottet måtte hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes för Riksdagen snarast möjligt framlägga förslag till lagstiftning, hvarigenom, i den mån sådant lämpligen kunde ske, försäljning af tobaksvaror å kaféer restauranter m. fl. dylika ställen blefve förbjuden å tid, då dylik handel i bod vore förbjuden.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr *Hasselquist*, som yttrade: Herr talman! Utskottet har afstyrkt den af mig i förevarande ämne väckta motionen. Med anledning af det afstyrkande utlåtande, som utskottet här presterat, ber jag att få göra några få erinringar.

Utskottet har i sin motivering yttrat, att tobaksvaror måste finnas på restauranter, ty dessa varor äro ju lika själfskrifna som mat och dryck. Någon försäljning af tobaksvaror, säger vidare utskottet, till icke-gäster tror ej utskottet på, ty det är i lag förbjudet, och sålunda äro cigarrhandlarne skyddade från konkurrens i det afseendet. Slutligen säger utskottet, att yrkande om ändring i lagen ej är af behofvet påkalladt, då ifrågavarande lag af den 5 juni 1909 ännu ej börjat tillämpas, så att viss erfarenhet vunnits i det afseende, hvarom här är fråga.

Hvad angår utskottets påstående, att tobaksvaror ha en så intim samhörighet med mat och dryck, så att det därför icke kan tillstyrka motionen, borde konsekvensen däraf bli, att tobakshandeln utsträcktes äfven till matvarubodar af alla slag. Men jag förmodar, att hälsovårdsnämnden då skulle komma och säga nej. Utskottet åberopar, att cigarrhandlarne äro skyddade mot konkurrens i nuvarande lag i det afseendet, att tobaksvaror ej få försäljas till icke-gäster. Skyddet i detta fall torde vara ganska minimalt, ty de, som blifvit åtalade för öfverträdelse i detta afseende, ha frikänts. Ett tämligen färskt exempel kan påvisas. Källarmästaren på restaurant *Metropol* sålde tobaks-

varor till icke-gäster från kiosk inom restauranter; han åtalades, men frikändes af Svea hofrätt, trots full bevisning förelåg, att försäljning skett till icke-gäster. Af en undersökning, som företagits af cigarrhandlarne här i Stockholm, har utrönts, att Metropolen ej är det enda ställe, där tobaksvaror säljas till icke-gäster; man har konstaterat, att på de flesta restauranter, kaféer och automatrestauranter kan man komma direkt från gatan och köpa cigarrer och cigaretter såväl i styck som i hel- och halflådor af alla slag, utan att hafva vare sig före eller efter köpet intagit någon förtäring.

Om förbud mot handel med tobaksvaror å restauranter och kaféer utöfver viss tid.

(Forts.)

Utskottet erinrar om, att ej något bör göras i motionens syfte, åtminstone ej förr än viss erfarenhet vunnits och cigarrhandlarnes klagomål visat sig vara berättigade. Af detta senare utskottets yttrande tyckes framgå, att man skulle vara villig vidtaga en sådan förändring, som motionen åsyftar, men detta först när erfarenhet vunnits om att cigarrhandlarne ej kunna existera, efter det stängningslagen trädte i kraft. Det synes som om det varit bäst att redan nu bifalla motionen för att slippa se och veta, att flera hundraden af Sveriges mindre cigarrhandlare sättas ur stånd att existera, blifva helt och hållet ruinerade.

Ingen förundrar sig öfver, om det stora flertalet af Sveriges cigarrhandlare med oro ser den tiden an, då den af 1909 års Riksdag antagna lagen om förbud mot handelsidkande å söcken dag utöfver viss tid skall börja tillämpas. De gå emot denna tid med stor farhåga, ty en tidigare stängningstid under nu rådande förhållanden med obegränsad konkurrens från kaféer, restauranter och automatrestauranter m. fl. medför för cigarrhandlarne en betydligt minskad inkomst. En mindre inkomst, än hvad de nu ha, blir för det stora flertalet liktydigt med fullständig ruin och oförmåga att kunna på detta område försörja sig. Det blir de ekonomiskt svagare, som komma att duka under i kampen för tillvaron.

De flesta cigarrbutiksinnehafvarne i städerna äro i allmänhet f. d. biträden, som sparat en slant under sin biträdestid för att med detta sitt ringa kapital försörja sig på ålderns dagar, men deras förhoppningar i detta afseende bli fullständigt grusade till följd af verkningarne af stängningslagen. Afsikten med nämnda lag var ju att möjliggöra för handelsbiträdeskåren en för den välbehöflig förkortning af den långa arbetstiden. Men när man nu finner, att lagen på ett annat område och för en hel fattig handelskår verkar ruinerande, så måste Riksdagen se till, att något åtgöres för att i någon mån hindra dessa handlandes ruin. Detta skulle kunna åstadkommas, om Riksdagen bifölle den af mig framlagda motionen.

Att sympatier för den af mig afgifna motionen finnas bland hela Sveriges cigarrhandlarkår bevisar den skrifvelse, som jag för en stund sedan erhöll från deras riksförbunds styrelse, hvilken

*Om förbud
mot handel
med tobaks-
varor å re-
stauranter och
kaféer utöfver
viss tid.*

(Forts.)

skrifvelse jag ber att här inför kammaren få föredraga, då den icke är så särdeles lång. Skrifvelsen lyder som följer:

»Till riksdagsmannen herr J. Hasselquist, Stockholm.

Herr riksdagsman! På ett allmänt och talrikt besökt möte med Stockholms cigarrhandlare söndagen den 20 sistlidne februari beslöts enhälligt att instämman i eder motion såsom grundad på billighet och rättvisa, därigenom att den likställde alla försäljare af tobaksvaror, hvarigenom den icke gynnade den ene på den andres bekostnad. Detta Stockholms cigarrhandlares beslut tillställdes styrelsen för Sveriges tobakshandlares riksförbund, med begäran om, att detsamma skulle tillställas alla anslutna cigarrhandlareföreningar i riket. Detta har gjorts och hafva vi blifvit underrättade om, att denna fråga kommer att behandlas på möte nästkommande söndag (i morgon), och kunna vi redan nu för eder, herr riksdagsman, förklara, att samma enhälliga beslut om instämmandet i eder motion kommer att ske.

Styrelsen har äfven blifvit satt i tillfälle att taga del af såväl lagutskottets hemställan som reservanternas förslag, och hvad som af dessa framgår är, att sådana förhållandena nu äro, erkänna båda, att det obestriddigt är en orättvisa gent emot cigarrhandlarne, men ändock vilja de icke taga steget fullt ut för att åstadkomma att lika förhållanden komma att råda.

Med hänvisning till såväl hvad som förut till regeringen och Riksdagen blifvit af oss framhållet samt till hvad som här ofvan är sagdt, bedja vi, att ni, herr riksdagsman, vidhåller eder motion.

Å Sveriges tobakshandlares riksförbunds vägnar:
dess styrelse.

G. Nordin.

Utskottet har, som sagdt, afstyrkt motionen, men fem af Andra kammarens ledamöter i utskottet ha afgifvit en reservation mot utskottets beslut. Denna reservation går ju icke ut på, hvad jag för min del skulle ha önskat, att den gjort, men jag finner, att den kanske ändå går i den riktningen och att ett bifall till reservationen skulle måhända drifva denna fråga framåt till en snar lösning. Med denna min syn på reservationen, och då jag äfven kan förstå, att, i fall jag här skulle hålla på motionen, ingenting skulle kunna vinnas i dess syfte, och då jag dessutom tror, att vi på det sättet kunna vid nästa års riksdag vinna mera, ber jag, herr talman, på grund af hvad jag förut erinrat och med hänsyn till frågans närvarande läge och under förhoppning om, att Andra kammaren för sin del vill gå med på reservanternas här framställda skrifvelseförslag till Kungl. Maj:t, att få yrka bifall till detta deras förslag.

Vidare anförde

Herr Widén: Herr talman! Då ingen här uppträd och fört utskottets talan, torde det vara onödigt att yttra sig, men jag vill i alla fall säga några ord om min ställning i frågan. Då förra året förelåg ett förslag till lag om viss tidigare stängningstid för handelsbodas, så yrkades därvid, att undantag skulle göras för cigarrbodas, så att de antingen helt och hållet — det var det längst gående yrkandet — eller till ett visst senare klockslag på kvällen skulle få ha öppet. Jag var för min del då icke med på, att ett sådant undantag skulle göras, och det hufvudsakligen därför, att jag ansåg, att de, som äro anställda i cigarraffärer och särskildt de kvinnor, som i stort antal ha sådan anställning, behöfde kvällshvila lika väl som öfriga handelsbiträden. Då förelåg emellertid icke den fråga, som nu är före, nämligen huruvida man skulle kunna göra någonting emot den, som jag för min del anser, illojala konkurrens, som bedrifves af innehafvare af kaféer, restauranter och automater gent emot tobakshandlarne, i det att å de tider af dagen, då dessa senare äro förbjudna att sälja tobaksvaror, de förra äro i tillfälle att idka dylik försäljning åt sina gäster och äfven åt andra. Det synes mig föreligga en orättvisa däri, att de egentliga handlandena med dessa varor skola vara förbjudna att drifva handel, medan detta skall vara tillåtet för andra, som idka sådan affär som binäring. Härvid tänker jag då särskildt på sådana fall, där restaurantinnehafvare från särskildt anordnade lager eller kiosker eller hvad de allt kallas tillhandahålla tobaksvaror åt sina gäster och äfven åt andra. Det sades inom utskottet, att den nuvarande lagstiftningen skulle vara tillräcklig för att förekomma något dylikt, för såvidt försäljningen skedde till andra än gäster. Motionären har emellertid här i dag åberopat ett fall, där så icke visat sig vara förhållandet. Inom utskottet lämnades där emot visserligen af en ledamot uppgift om, att restaurantinnehafvare skulle ha blifvit dömda, därför att de i en cigarrkiosk sålt till andra än gäster å den lokal, kiosken tillhörde; men några dokument förelades icke, så man kan icke så noga veta, huru med dessa fall förhöll sig.

Jag kan för min del icke finna annat, än att den nuvarande lagstiftningen på detta område verkligen är otillräcklig. En hvar torde inse, att bevisningen i sådana fall, som här förekomma, är gränslöst svår. Det måste alltid vara svårt att kunna konstatera, huruvida en person, som köper en cigarr uti en till en lokal hörande kiosk, verkligen intagit någon förtäring på stället eller ej. Enligt mitt och reservanternas förmenande är därför den nuvarande lagstiftningen otillräcklig. Justitieministern har också yttrat sig om denna sak i fjolårets proposition om lagstadgad butikstängningstid, och han säger sig där vara oviss om

Om förbud mot handel med tobaksvaror å restauranter och kaféer utöfver viss tid.
(Forts.)

*Om förbud
mot handel
med tobaks-
varor å re-
stauranter och
kaféer utöfver
viss tid.*

(Forts.)

man med nu gällande lagstiftning kunde träffa sådan försäljning, hvarom ofvan nämnts; han erkände rättmätigheten af att dylik handel stämfjades, fast han för sin del ansåg, att man icke borde helt och hållet förbjuda den, utan medgifva tobaksförsäljning till de personer, som å lokalen i fråga intagit någon förtäring.

Nu ha reservanterna för sin del icke ansett det vara möjligt att fatta ett sådant positivt beslut, som motionen innebär, utan de ha ansett, att man får lof att skrifva till Kungl. Maj:t för att få ett förslag i detta hänseende. Det är önskligt, och i reservationen ges uttryck däråt, att detta förslag framkommer så pass tidigt, att icke allt för lång tid komme att förflyta mellan tillämpningen af den lag angående viss stängningstid för handelsbutiker, som beslutades af 1909 års riksdag och nu är utfärdad, och den nu ifrågasatta lagstiftningen. Såsom bekant, är det stadsfullmäktige eller de andra myndigheterna, som finnas i de samhällen, som lagen afser, som ha att bestämma om stängningstiden för kommunens handelsbutiker i enlighet med lagens föreskrifter, och man vet sålunda icke, när denna lag kommer till tillämpning inom de olika samhällena.

Nu ha reservanterna känt sig ovissa, huruvida det kunde vara lämpligt eller finnas någon utsikt för att få ett totalförbud till stånd, och det är därför de tillfogat orden: »i den mån sådant lämpligen kan ske.» Vi anse, att det är lättare att åstadkomma någonting, om man icke genast ställer sig på totalförbudets ståndpunkt, utan äfven vill underkasta den frågan en utredning.

På grund af hvad jag nu anfört, instämmer jag i det yrkande, som den förste talaren här framställde om bifall till reservationen.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr vice talmannen gifna propositioner i ämnet biföll kammaren med afslag å utskottets hemställen den vid utlåtandet af herr Widén m. fl. afgifna reservationen.

§ 3.

Lagutskottets häruppå föredragna utlåtande nr 23, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående söndagshvila inom vissa arbetsområden, blef af kammaren godkändt.

§ 4.

*Om tillägg
till gällande
förordning
angående
utvidgad
näringsfrihet.*

Vidare förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning af väckt motion om sådant tillägg till gällande förordning angående utvidgad näringsfrihet, att rätten att utan anmälan eller tillstånd till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd må afse huru små partier som helst.

Lagutskottet hade till behandling förehåft en inom Andra kammaren af herr *Olsson* i Berg afgifven motion, nr 93, uti hvilken denne, med instämmande af fyra utaf kammarens ledamöter, föreslagit, att Riksdagen skulle besluta, att på lämpligt ställe i gällande förordning angående utvidgad näringsfrihet af den 18 juni 1864 infördes bestämmelse, att det skulle vara en hvar, vare sig i stad eller på landet, medgifvet att utan anmälan eller tillstånd till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd i huru små partier som helst.

Om tillägg till gällande förordning angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade

Herr *Olsson* i Berg: Herr talman, mina herrar! Utskottet har ju afstyrkt denna motion, men jag vill dock säga ett par ord angående denna sak.

Det bör väl för hvar och en vara klart, att en sådan inskränkning i landtmannens eller producentens rätt att i mindre delar få afyttra sina varor direkt utan mellanhänder till stadsbo eller konsumenten och likaledes i stadsbos eller konsumentens rätt att i mindre delar direkt af landtmannen eller producenten få köpa sina lifsförnödenheter, skall förorsaka en förlust för både säljaren och köparen.

Man kan ju förundra sig på, att det klagas öfver, att lifsförnödenheter äro dyra, men männe dessa höga priser komma landtmannen eller producenten mycket till godo? Nej, mellanhänderna taga merendels 30 à 40 % mer, än det landtmannen får sälja varan för.

Det vore väl då en stor fördel, om landtmannen, producenten, finge stycka sin vara i enlighet med köparens eller konsumentens önskan, då säkert dessa 30 à 40 %, som nu mellanhänder taga, kunde bli delade mellan producenten och konsumenten, så att producenten kunde få 15 à 20 % mer för sin vara och konsumenten finge sina lifsförnödenheter 15 à 20 % billigare, än hvad nu är fallet.

Då således både säljare och köpare hafva stor förlust af, att sådana bestämmelser finnas, hvilka förbjuda landtmännen att sälja sina varor i huru små partier som helst och som skapa dessa mellanhänder, så vore ju önskligt, om en ändring häri blefve gjord.

Något hinder för kontrollen af födoämnenas beskaffenhet eller mera tillfälle att kringgå lagen, så att t. ex. obesiktigade eller ostämplade kött- och fläskvaror mera härigenom kunde få smyggas fram, behöfver icke bli följd, ty i fall detta skulle

*Om tillägg
till gällande
förordning
angående
utvidgad
näringsfrihet.*

(Forts.)

kunna låta sig göra, går det nog lika så lätt att smugla in i dessa mellanhänders försäljningslokaler som att detta skulle kunna gå för sig ute på torget å landtmännens fordon, och säkert är, att landtmännen ha större respekt för polis och förordningar än de, som äro ständiga månglare i städerna.

Nu kan hända, att häremot kunde invändas, att det folket, som utgöres af dessa mellanhänder, skola också lefva.

Ja väl, men denna personal och deras arbetskraft behöfdes verkligen bättre på annat håll. Hvem är det manne, som har måst släppa till detta folket, om icke landsbygden, åtminstone mestadels; de rusa ju från landet till städerna, så snart de se sig utväg att där få någon sysselsättning — denna mången gång sämre, åtminstone mera menlig för hälsan än arbetet på landet — lockade af stadslifvets vissa bekvämligheter, som för mången ej bli till lycka. Öfverbefolkning och arbetslöshet blifva följderna i städerna och en minskning af en välbehöflig arbetskraft ute på landet; således förlust för både stad och land i flera afseenden.

Jag medgifver gärna, att noggrann kontroll behöfves öfver födoämnen, som till städerna införas, men nog måtte detta kunna utöfvas utan att vålla sådana olägenheter.

Särskildt måste det väl ligga i städernas intresse, att lifsförnödenheterna icke blifva fördyrade på det sättet, som nu är fallet; detta är åtminstone svårt för det fattiga folket.

Nu säger utskottet så här: »Utskottet kan visserligen förstå, att de af motionärerna öfverklagade anordningar kunna föranleda olägenheter för landtmännen, och utskottet finner, lika med motionärerna, det vara af synnerlig vikt, att det för såväl producenter som konsumenter understundom skadliga mellanhandssystemet i handeln, särskildt med lifsmedel, inskränkes. Men detta önskemål bör säkerligen vinnas på andra vägar än motionärerna föreslagit.»

Således finner ju utskottet i likhet med oss motionärer, att det är af vikt och till och med af synnerlig vikt, att det skadliga mellanhandssystemet i handeln, särskildt med lifsmedel, inskränkes. Men, säger utskottet, detta bör säkerligen vinnas på andra vägar.

Det synes mig vara svårt veta, på hvilka andra vägar detta skulle kunna ske, om icke just på den af oss här föreslagna vägen.

På grund af hvad jag här anfört, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Vidare anförde

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag skall genast från början tillkännagifva, att det inom utskottet rådde ganska

stor sympati för det syftemål, som ligger inneslutet i denna motion; och särskildt ville utskottet bestämdt uttala sig för det önskemålet, att man skulle blifva af med de mellanhänder, hvilka motionärens anförande hufvudsakligen rörde sig om. Men utskottet ansåg alldeles omöjligt att gå med på motionärens yrkande, i år lika litet som i fjor, då ett liknande förslag förelåg och förkastades af Riksdagen.

Om tillägg till gällande förordning angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Motionärerna begära ändring i näringsfrihetsförordningen, så att i denna förordning skulle insättas ett stadgande, som tillåte landtmän och andra, som försälja landtmannaprodukter, lifsförnödenheter m. m., att göra detta »i huru små partier som helst». Motionärerna tala själfva om hvad näringsfrihetsförordningen innehåller i den delen och erinra om, att det enligt den samma är »en hvar, vare sig i stad eller på landet, medgifvet att, utan anmälan eller tillstånd, till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd». Detta innebär naturligtvis rättighet att sälja dessa produkter »i huru små partier som helst». Hvad motionärerna begära, är sålunda redan medgifvet och stadgadt i 1864 års näringsfrihetsförordning och behöfver följaktligen icke sättas dit.

Det har nu visat sig, och det är det, som motionärerna klaga öfver, att detta stadgande icke kunnat hindra utfärdandet af sådana bestämmelser, som relateras i motionen. Dessa bestämmelser skulle emellertid likafullt gälla och fortsätta att verka, äfven om den begärda ändringen infördes i näringsfrihetsförordningen. Motionärerna vore alltså, enligt mitt förmenande, icke hjälpta med ett sådant tillägg till näringsfrihetsförordningen, hvilket, såsom jag nyss anmärkte, endast vore att tillägga något som står där förut, ty fastän det icke uttryckligen står, att det får vara »huru små partier som helst», så innebära ordalagen uppenbarligen detta. Hvad motionärerna klaga öfver, synes däremot vara en följd af lagen angående köttbesiktning och slakthus eller af de stadganden, som därmed stå i sammanhang. Det är nämligen så, att på grund af lagen om köttbesiktning och slakthus äro de, som torgföra köttvaror, liksom andra försäljare af dylika varor, underkastade vissa ordningsbestämmelser; och i 10 § af kungl. kungörelsen angående tillämpningen af denna lag står, att därest inom något samhälle ytterligare föreskrifter finnas påkallade, hafva stadsfullmäktige att, efter hälsovårdsnämndens på platsen hörande, därom göra framställning hos Kungl. Maj:t, och har sedan Kungl. Maj:t att pröfva, huruvida sådana ytterligare föreskrifter kunna medgifvas eller icke.

Nu ha motionärerna icke anført lydelsen af de bestämmelser, som de klagat öfver, så att man riktigt vet af hvilken art de äro; men jag förmodar, att de bestämmelser, som åsyftas, äro just några dylika föreskrifter, som Kungl. Maj:t eller Konungens

*Om tillägg
till gällande
förordning
angående
utvidgad
näringsfrihet.*
(Forts.)

befallningshafvande utfärdat på grund af detta eller annat stadgande rörande tillämpningen af slakthuslagen. Näringsfrihetsförordningens nuvarande ordalydelse har icke ansetts lägga hinder i vägen för meddelande af sådana särskilda föreskrifter, och lika litet skulle den anses lägga hinder i vägen därför, om i densamma insattes hvad motionärerna vilja hafva infördt. Det är därför omöjligt, synes det mig, att gå den vägen; utan är det så, att motionärerna vilja ha någon ändring i den riktning som de önska i de öfverklagade förhållandena i Göteborg, är det nog bäst att vända sig mot slakthuslagen eller de författningar och bestämmelser, som på grund af denna äro utfärdade. Där ligger, såvidt jag kan se, angreppspunkten.

Nu är det emellertid gifvet, att en dylik ur hälsovårdssynpunkt tillkommen författning måste medföra vissa ingrepp i friheten att handla och vandla, men man måste naturligen tillse, att dessa ingrepp ej bli större än nödvändigt är. Och i det afseendet skall jag villigt erkänna billigheten af motionärernas önskningsar, att tillämpningen af dessa föreskrifter icke nödvändiggör mellanhänder i högre drag än de naturliga förhållandena fordra. Det är klart, att dylika mellanhänder helst böra bort så mycket som möjligt, men att de skulle komma bort genom att i näringsfrihetsförordningen införa en sådan bestämmelse, som motionärerna här föreslagit, det vill jag påstå icke alls skulle lyckas.

Af dessa skäl, och då ett bifall till motionen, i den form hvori den föreligger, synes mig icke böra komma i fråga, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Pettersson* i Södertälje instämde häruti.

Herr *Andersson* i Grimbo: Herr talman! Utskottet har mycket talat om och äfven herr *Widén* har framhållit, att den förordning, som nu tillämpas i Göteborg hvad beträffar torghandel och särskildt försäljningen af köttvaror, är en följd af slakthuslagen och köttbesiktningstvånget. Jag kan icke se, att dessa båda saker hafva med hvarandra det ringaste att göra. Hvad vi motionärer genom vår motion velat söka vinna, det är, att landtbor skola få sälja sina varor i huru små partier som helst i staden, nämligen Göteborg; men då är där en förordning utfärdad och af Kungl. Maj:t faställd, som säger, att å stadens torg och öppna platser må ej saluhållas kött och fläsk i mindre partier än fjärdedels kroppar af storboskap och häst samt half kropp af kalf, får, get och svin.

Nu tillämpas där äfven köttbesiktningstvång; och för att man skall få lof få kött besiktigadt, är det bland annat bestämdt, att den minsta del som får besiktigas är en fjärdedels kropp af storboskap och en half kropp af svin, får och kalf. Denna be-

siktning är det ingen, som vill komma ifrån, därom är icke tal. Men sedan besiktningen är gjord, kan det hända, att producenten vill sälja sin vara direkt till en konsument; men det får han icke, utan mellanhänder skola prompt tränga sig emellan, i sådana fall där de alls icke äro nödvändiga eller behöfliga.

Om vi nu tänka oss in i, huru det går till i praktiken, så är det ju ofta så, att ett hushåll vill köpa t. ex. en fårbringa eller en fårstek, en kalbringa eller en kalfstek, men i vanliga fall köper ett hushåll icke så mycket som en half kalf eller ett halft får.

Om man nu tänker sig, att det är en landtbo, som vill sälja en spädkalf t. ex. och det kommer en husmoder som vill köpa en kalbringa eller en kalfstek, kan hon ej få detta. Landtmannen får icke sälja till henne direkt, utan mellanhänder skola ovillkorligen komma emellan och ha sin förtjänst i dylika fall.

Utskottet har här vidare i andra stycket å sidan 3 sagt bland annat, att om det skulle bli i enlighet med hvad vi motionärer hemställt, »skulle därmed fastslås, att just i detta hänseende till äfventyrs nödiga anspråk i den allmänna hälsovårdens intresse ej få göras gällande». För min del kan jag ej förstå, att hälsovårdens intressen skulle på något sätt tillbakasättas, i fall landmännen finge sälja sina köttvaror i hur små partier som helst. Men det skulle vara roligt, om någon i utskottet ville upplysa, på hvad sätt det kan anses mera hälsofarligt, att en landtman direkt till konsumenten säljer t. ex. en kalbringa eller en kalfstek, än att han säljer en half kalf, som han nu får göra. Jag kan ej räkna ut någon skillnad i hälsovårdens intresse i detta fall.

Det är ej meningen, att vi motionärer här vilja att landtmannen skall få slingra sig undan någon kontroll, utan hvad vi vilja det är, att han skall få sälja direkt till konsumenterna. Det är nu så modernt att ropa på egnahemsrörelsen, och alla vilja stödja småbrukarna äfvensom hjälpa småfolket till att få så billiga lifsförnödenheter som möjligt. Och i detta fall finnes här, enligt min mening, ett sätt att förverkliga denna tanke genom att hjälpa till, så att dessa personer må bli af med mellanhänderna, så att dylika ej alltjämt behöfva underhållas just af dessa båda grupper af medborgare. Ty det är ju i vanliga fall så, att det är just de mindre landtbrukarna och de mindre väl situerade i städerna, som göra direkta affärer med hvarandra. De större landtbrukarna bruka merendels sälja sina produkter till handlandena, och de bättre lottade i städerna bruka ju köpa i butikerna.

Såsom dessa bestämmelser tillämpas, kan jag icke se något som hindrar, att en annan gång det kommer att utfärdas bestämmelser, som säga, att man ej får lof att sälja mindre än så och så många tjog ägg eller så och så mycket bär, frukt

Om tillägg till gällande förordning angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

*Om tillägg
till gällande
förordning
angående
utvidgad
näringsfrihet.*

(Forts.)

o. s. v, På sådant sätt tränges ju landtbon undan, så att han ej får sälja direkt till konsumenterna.

Jag ber att få instämma i yrkandet om bifall till motionen.

Herr Lindqvist: Herr talman, mina herrar! I egenskap af suppleant i utskottet har jag deltagit i behandlingen af detta ärende i lagutskottet, men då någon afvikande mening från min sida ej blifvit i utskottets utlåtande antecknad, så beror detta på skäl, som af herr Widén framhöllos och som jag anser tillräckligt afgörande, nämligen att motionärernas yrkande icke ligger så, att, enligt hvad jag kan förstå, man skulle kunna yrka bifall till detsamma.

Däremot sympatiserar jag för mitt vidkommande med motionärernas tanke och detta ur de mindre bemedlade konsumenternas synpunkt. Det är nämligen, enligt hvad jag kan förstå, alldeles påtagligt, att om slakthuslagen skall verka på det sättet, att man absolut omintetgör möjligheten för landtmännen att direkt eller på torg saluföra, utbjuda eller försälja varor i mindre partier, än som där är stadgadt, kommer detta att fördyra varorna i storstäderna alldeles ofantligt och kommer att göra ställningen för de mindre bemedlade ännu vanskligare, än den för närvarande är. Vi ha nu förhoppning om att få ett slakthus äfven i Stockholm; men skall detta slakthus taga bort den förmån, som de mindre bemedlade hittills haft, då kommer det, tänker jag, att kännas ganska tungt för alla dem, som nu handla direkt af landtmännen på torgen i mindre partier — en handel, som genom en sådan bestämmelse, liknande den som är införd i Göteborg, omöjliggöres.

Jag skulle därför för min del vilja rikta en maning till motionärerna, att de så vidt möjligt försöka att till nästa Riksdag framföra sitt yrkande i en annan form, så att vi må kunna få fram ett beslut, genom hvilket vi kunna tillgodose de båda intressen, som, efter mitt sätt att se, i detta afseende sammanfalla, nämligen, som den siste talaren nyss angaf, de små landtbrukarnas och de mindre inkomsttagarnas i städerna intressen.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Den näst siste talaren riktade en fråga till någon ledamot af lagutskottet, huruvida man kan svara honom på, om det vore hälsosammare eller mindre hälsosamt att, så vidt jag kunde uppfatta, sälja en fjärdedels kalf än en half. Nej, den frågan tilltror jag mig icke att svara på, och det torde väl ej heller någon annan inom utskottet vilja göra; utan det får väl talaren skaffa sig upplysning om hos myndigheterna i Göteborg.

Jag kan för min del ej inse annat, än att det stadgande, som motionärerna opponera sig mot, måste vara ett stadgande,

som utfärdats på grund af gällande slakthuslag — lagen angående köttbesiktning och slakthus, såsom den heter — eller författningar, som höra tillsammans med denna lag. Det öfverklagade stadgandet har emellertid icke anförts i motionen eller eljest meddelats utskottet, och jag vet därför icke närmare, hur det är beskaffadt.

Om tillägg till gällande förordning angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Jag har precis samma sympati för att få bort mellanhänderna som herr Lindqvist och skulle gärna önska, att det komme fram förslag, som om möjligt kunde råda bot på detta missförhållande; men det förslag, som motionärerna här framställt, råder, såvidt jag kan se, ej alls bot därpå, det skulle ej heller hindra de olägenheter, motionärerna klaga öfver.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Jag skall be att få uttryckligen betona, att köttbesiktning och försäljning i småpartier icke ha med hvartannat att göra. Sedan köttet är besiktigadt, blir det nämligen styckadt i butikerna redan nu. Frågan gäller, huruvida landtborna skola få lof att stycka eller icke.

Utskottet har vidare sagt, att man skulle försöka gå en annan väg. Jag vet ingen annan väg eller på hvad annat sätt, man skulle försöka lösa frågan, utan jag har sett saken så, att detta skulle vara det allra enklaste.

Hvad sedan beträffar den saken, att denna bestämmelse skulle vara särskildt stadfäst, så är det verkligen så, att ärendet gick vederbörlig väg och var hos Kungl. Maj:t, som bestämde, att lagen skulle tillämpas såsom skett. Om någon nu inom utskottet hade önskat att få se på utslaget, så hade detta mycket lätt låtit sig göra, om någon antydan härom gjorts och hade motionärerna gärna stått till tjänst med upplysningar.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr vice talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Då votering emellertid begärdes af herr Olsson i Berg, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utföll med 87 ja mot 71 nej, vid hvilken utgång kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Ang. förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlänning i arbete, att ersätta däraf möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m. Till behandling företogs nu lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlänning i arbete, att ersätta däraf möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

ersätta däraf möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m. Till behandling af lagutskottet hade hänvisats en af herr *Lindberg* afgifven motion, nr 164, däri herr *Linders* instämt och i hvilken motion föreslagits, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och därpå grundadt förslag till lag, hvarigenom arbetsgifvare i Sverige, som genom kontrakt eller annan öfverenskommelse antoge utlänning i arbete, förpliktades att ersätta alla kostnader för stat eller kommun, som kunde uppstå, därest sådan arbetare fölle allmänna fattigvården till last eller genom det allmännas försorg måste hemsändas till sitt land igen, eller därest i öfrigt genom införande af utländsk arbetskraft kostnader åsamkades det allmänna.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid afgifvits af:

1:o) herrar *Widén*, *Pettersson* i Södertälje och *Ersson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån arbetsgifvare i Sverige, som genom kontrakt eller annan öfverenskommelse antoge utlänning i arbete, skulle kunna förpliktas att ersätta de kostnader för stat eller kommun, som kunde uppstå, därest sådan arbetare fölle allmänna fattigvården till last eller genom det allmännas försorg måste till sitt land hemsändas, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

2:o) herr *Bergendahl* i fråga om motiveringen; samt

3:o) herrar *Jansson* i Edsbäcken och *Lindqvist*.

Efter föredragning af utskottets hemställan erhöles på begäran ordet af:

Herr Lindberg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Denna fråga är ju för kammaren en gammal bekant, som varit före vid föregående riksdag, och jag hade säkerligen icke velat besvara Riksdagen återigen, om jag icke haft en liflig öfvertygelse, att det förhållande, som jag här pekat på, är af så pass allvarlig betydelse, att vi förr eller senare bli tvungna att sysselsätta oss därmed.

Under förra riksdagen, då jag äfven hade dragit fram denna fråga till behandling, behagade Andra kammaren utan någon nämnvärd debatt bifalla hvad jag hade föreslagit. Jag hade därför en viss förhoppning, att lagutskottet skulle ställa sig förstående och välvilligt till mitt förslag.

Nu finner jag emellertid, att lagutskottet såsom motiv för sitt afslagsyrkande användt precis samma skäl som vid föregående års riksdag, änskönt jag har den föreställningen, att jag, såväl under debatten förlidet år som i den motion jag afgifvit detta år, har pekat på det förhållande, att lagutskottet icke hade någon egentlig grund för sitt afstyrkande i den motivering det då förebragte. Lagutskottets argument såväl i fjol som i år voro till att börja med, att vår fattigvårdslagstiftning skyddade samhällena från att få några obehag af de utländska arbetarnas vistelse här i landet. Jag har i min motion pekat på, att så icke är fallet; hvarken den svenska fattigvårdslagstiftningen eller det förhållande, att dessa utländska arbetare understundom eller i de flesta fall ingå kontrakt med sina arbetsgifvare, icke något af dessa förhållanden skyddar kommunerna från att sväfva i fara att få vidkännas kostnader vid ett eller annat tillfälle för de utländska arbetarna.

Lagutskottet har likaledes sagt, att ett bifall till mitt förslag skulle ställa den utländske arbetaren i en ogynnsammare ställning i Sverige än hvad den svenske arbetaren kommer att intaga under sin vistelse på utländska platser, synnerligast i våra grannländer. Så är emellertid icke förhållandet. I Danmark har man en lagstiftning, som jag tror jag riktade uppmärksamheten på, då frågan var före sista gången. Denna lagstiftning kallas: »Lagstiftning om svenskar och andra utlänningars vistelse i Danmark». Där finnas tydliga bestämmelser i den riktning, som jag här velat föreslå. Jag tror, att jag omnämnde detta förra året, men om det skulle kunna göra någon bättre verkan denna gång, skall jag be att få uppläsa den paragraf i den danska lagen, som har afseende på detta. Det står tydligt i paragraf 10 i det officiella kontrakt, som de danska arbetsgifvarna äro skyldiga att upprätta med utländsk säsongarbetare: »Om en arbetare varder sjuk, är arbetsgifvaren förbunden att hafva omsorg för att den vederbörande fortast möjligt erhåller den nödiga hjälpen om nödvändigt genom tillkallande af läkare och leverering af medikamenter eller inläggande på sjukhus. Därjämte är arbets-

*Ang. för-
pliktelse för
arbetsgifvare,
som antager
utlänning i
arbete, att
ersätta däraf
möjligen upp-
kommande
kostnader för
fattigvård
m. m.*

(Forts.)

Ang. förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlänning i arbete, att ersätta däraf möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

(Forts.)

gifvaren i alla fall, om icke sjukdomen härrör från otillbörligt förhållande från arbetarens sida, förbunden att gentemot offentliga myndigheterna bekosta utgifterna vid sjukvården, inberäknadt läkarehjälp, medikamenter och om nödvändigt sjukhusutgifter, likväl icke utöfver en tidrymd af sex månader». Och i paragraf 11 heter det: »Arbetsgifvaren är förpliktad att på sin bekostnad hålla arbetarna försäkrade mot följder af olycksfall, ej mindre vid maskiner än äfven under arbete vid landtbruk, skogsbruk, trädgårdsskötsel, mejeri m. m. i öfverensstämmelse med de närmare föreskrifterna i dansk lag rörande arbetares olycksfallsförsäkring. Arbetsgifvaren är äfven förpliktad hålla arbetarnas effekter försäkrade mot eldsvåda». Ja, det är hvad den danska lagen innehåller. Således kan man icke säga, att utländsk arbetare i Sverige, om man här i landet hade en sådan lagstiftning, skulle komma i en ogynnsammare ställning, än hvad förhållandet är med en svensk arbetare, som kommer till Danmark.

Hvad jag nu särskildt pekat på i min motion är just ett sådant fall, som då t. ex. en synnerligen svår smittosam sjukdom kommer och härjar bland dessa utländska arbetare, så att de till följd af detta komma att ligga kommunen till last. I Danmark har man för ett par månader sedan fått kännas vid ett sådant förhållande. Jag vill minnas, att jag såg i tidningarna, att det i någon trakt i närheten af Odense utbröt smittkoppor bland de polska och galiziska arbetarna, och jag vill äfven erinra mig, att myndigheterna påbjödo, att hvarenda en, som kunde löpa risken att komma i närheten af dessa galiziska arbetare, skulle låta vaccinera sig. Att vi här hemma hos oss när som helst kunna löpa samma risk, torde framgå af hvad som blifvit skrifvet af en provinsialläkare nere i Skåne, doktor Harald Sörman. Han skrifver nämligen till medicinalstyrelsen på tal om den saken följande: »De sjukdomar — fränsedt kolera — gentemot hvilka det gäller att företrädesvis värja sig, synas mig vara smittkoppor, fläcktyfus och epidemisk hjärnfeber». Han föreslår därför, att alla utländska arbetare, som importeras hit till landet, skola undergå någon slags besiktning, då de landstiga, och därjämte vill han, att de skola underkastas något slags besiktning efteråt. Han skrifver vidare härom: »En åtgärd, hvaraf jag väntar vida större gagn än af besiktningen i hamnstaden, vore efterbesiktning af arbetarna på de olika gårdarna. Och vill jag med hänsyn till inkubationstiden och den ännu oklara uppfattningen om smittosamheten under densamma föreslå, att dylik efterbesiktning företages två gånger i veckan under de två första veckorna.

Hvad så beträffar den administrativt-ekonomiska sidan af frågan, synes det mig lämpligt, att kungl. medicinalstyrelsen förordnar vissa läkare att på statens bekostnad företaga besikt-

ningarna i hamnstäderna, samt att vederbörande arbetsgifvare bekosta efterbesiktningarna och till Kungl. Maj:ts befallningshafvande insända uppgift på de läkare, åt hvilka arbetsgifvarna anförtro detta uppdrag». Således, enligt provinsialläkarens mening, skulle det vara arbetsgifvarens skyldighet att bekosta dessa efterbesiktningar. Af det här anförda torde tydligt framgå, att vi när som helst inom kommunerna på landsbygden löpa fara att få detta påhäng öfver oss.

Att polisen i städerna icke har någon synnerlig kärlek till dessa invandrande arbetare, framgår tydligt af en skrivelse från polismästaren i Malmö till Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län, där det bl. a. heter: »Omhändertagandet af dylika galizier har vållat polisen synnerligen mycket besvär och hinder i dess arbete samt olägenheter af hvarjehanda slag. Å poliskontoret har uppstått en vidrig stank, som gjort det nästan outhärdligt för andra att uppehålla sig där, och till följd af ohyran har efter hvarje gång måst företagas en grundlig rengöring.

Härtill har nu kommit faran för smittkoppornas spridande, i hvilket afseende måhända vore behöfligt att särskilda åtgärder vidtoges äfven beträffande galizier, som inkomma öfver Malmö». Det är sannerligen icke några vidare ljusa utsikter, som te sig för våra kommunala myndigheter på landsbygden: att, utan att kunna lägga ringaste hinder i vägen härför, bli tvungna att mottaga en last af främmande arbetare och få draga försorg om dem. Jag har den öfvertygelsen, att om det vore ålagdt de arbetsgifvare, som importera dessa arbetare, en aldrig så liten kontroll öfver dessa saker, så att de visste sig ha några skyldigheter att draga den kostnad, som denna import kunde medföra, så skulle de vara mera försiktiga vid införandet af utländsk arbetskraft.

Jag såg i någon tidning här förleden, att de styrande vid ångfärjan mellan Trelleborg och Sassnitz hade fått allvarliga bekymmer, huru de skulle göra vid transporten af galizier från Tyskland till Sverige, på grund af att dessa arbetare på alla upptänkliga sätt voro så obehagliga att ha att göra med. Nu ser jag i en Malmö-tidning, att man verkligen tycks på något sätt ha löst denna fråga. Det heter nämligen där under rubriken »Galizier i stora foror till de arbetslöses land. I går kväll anlände till Trelleborg en särskild kreatursvagn, som medföljde ångfärjan öfver till Tyskland. Den var afsedd för transport af ett 50-tal galizier, som i dag på morgonen anlände med ångfärjan »Drottning Victoria». Vagnen är destinerad till Kristianstad, och i afton har man således 50 kolly galizier mera vid Bromölla. Galizier komma nu dagligen i mindre partier. Detta var endast den första stora sändningen för året. De fraktas nu för öfrigt längre än till södra och mellersta delarna af landet.

Ang. förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlämning i arbete, att ersätta däraf möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

(Forts.)

*Ang. för-
pliktelse för
arbetsgifvare,
som antager
utlännning i
arbete, att
ersätta däraf
möjligen upp-
kommande
kostnader för
fattigvård
m. m.
(Forts.)*

Härom dagen anlände således ett 20-tal, som skulle ända upp till Östersundstrakten.» Sälunda hafva norrlänningarna all anledning att också beakta denna fråga, ty det dröjer nog icke så länge, förrän vi ha galizierna i Norrland. Af det nyss upplästa framgår, hur man löst frågan om transporten. Man skickar en kreatursvagn öfver till Tyskland och i denna forslas sedan galizierna öfver till Skåne, för att därefter utplanteras med smittkoppor' och kolera rundt omkring i hela landet. — Jag undrar, om det dock icke vore klokt att med lagstiftning försöka hindra detta. Jag vill visserligen icke hindra dessa galizier att komma hit till landet, ty jag har den uppfattningen, att folk bör få söka sitt arbete hvar de kunna finna det, men jag tror icke vi göra någon orätt mot dessa utländska arbetare, om vi säga att de arbetsgifvare, som skaffat hit dem, äfven ha skyldigheter mot samhället, så att icke en fattig kommun på landsbygden alldeles mot sin vilja skall behöfva bli betungad med dessa saker. — Hvad angår den plats, som stod omnämnd i det citat, som jag nyss läste upp, nämligen Bromölla, så är den ju synnerligen beryktad för galzierimport, och just nu ser det ut som om denna import skulle taga ganska stora dimensioner.

Det har sagts ganska nyligen i denna kammare, att vi från alla partier skola söka draga en slöja öfver storstrejkshändelserna från förra året. Nu tror jag mig ha ganska väl bekant, att det är meningen, att det icke blott vid Bromölla, utan äfven vid andra platser skall anställas galizier i stället för de arbetare, som blifvit afskedade och icke antagna efter konflikten föregående år. Dessa skola sälunda fortfarande få gå arbetslösa, under det utländsk arbetskraft tages i deras ställe. Tro då herrarna verkligen, att det blir möjligt för de svenska arbetare, som så behandlas, att kunna draga en slöja öfver händelserna 1909? Nej, jag vågar tvifla därpå.

Ja, herr vice talman, det har nu visserligen till lagutskottets yrkande om afslag å min motion afgifvits en reservation af åtskilliga af kammarens ledamöter i lagutskottet. Deras yrkande går emellertid icke ut på alldeles detsamma, som jag föreslagit. Jag har nämligen i min motion hemställt om utredning angående de kostnader för stat eller kommun, som kunna uppstå, »därest sådan arbetare faller allmänna fattigvården till last eller genom det allmännas försorg måste hemsändas till sitt land igen eller därest i öfrigt genom införandet af utländsk arbetskraft kostnader åsamkas det allmänna». Jag har härmed velat åsyfta just hvad jag nyss talat om, nämligen sådana fall, där man icke precis kan säga, att det är fattigvården, som får taga hand om dessa saker, utan där det blir frågan om en annan utgift, som blir pålagd kommunen. Jag är emellertid tacksam för att det funnits folk i lagutskottet, som öfver hufvud taget beaktat denna fråga.

Men som jag fortfarande hyser den uppfattningen, att det på grund af dessa utländska arbetares förekomst kan komma att finnas andra utgifter för kommunerna, som icke kunna hänföras till fattigvårdsutgifter, skall jag, herr vice talman, be att få yrka bifall till min motion.

Härefter anförde:

Herr Widén: Herr talman! Som herrarna finna af betänkandet, har jag jämte trenne andra ledamöter af denna kammare reserverat mig och därvid uttryckligen sagt, hvad vår reservation går ut på. Dessutom hafva två ledamöter reserverat sig utan att närmare precisera, hvad de menat.

Som synes och som för öfrigt den siste ärade talaren anmärkte, skiljer sig vår reservation något från motionen. Vår reservation öfverensstämmer fullständigt med det beslut, som Andra kammaren fattade i fjol, hvilket i sin tur väsentligen öfverensstämde med det yrkande, som var gjordt i den då framlagda motionen. Nu har motionären i år, som han själf anmärkt, lagt till orden: — — —, »eller därest i öfrigt genom införande af utländsk arbetskraft kostnader åsamkas det allmänna». Vi tre reseranter hafva för vår del ansett, att de där orden äro så pass obestämda, att man icke vet, hvad allt de kunna omfatta. Motionären har anført ett fall, med hvilket han velat åskådliggöra, hvad han menar. Det är fallet vid Stureholms gård, där det nämligen utbröt en epidemi, som försorsakade, att vissa åtgärder måste vidtagas. — Ja, därest dessa åtgärder verkligen måste vidtagas *endast för utlänningarnas skull*, så kunde ju motionärens tanke hafva något fog för sig. Men det torde vid en dylik epidemi icke vara så lätt att säga, huruvida kostnaderna för dess bekämpande eller för hindrande af dess spridning hänföra sig till utlänningarna eller ej. Jag minnes en difteriepidemi, som vi hade i Södermanland för åtskilliga år sedan, som var mycket svår och kostade kommunen rätt mycket. Det hade då uppenbarligen varit mycket obilligt, om den godsägare, — eller hvem det nu var — hos hvilken epidemien började, fått bekosta alla åtgärder, som kommunen vidtog. Samma förhållande torde förefinnas, om den person, som importerat utländska arbetare, skulle få vidkännas alla kostnader för en epidemi, som börjat bland dessa och sedan utbredt sig både bland utläningar och andra. Detta om detta.

Men för öfrigt kunna dessa af motionären nu tillagda ord komma att omfatta en hel del åtgärder, beträffande hvilka det kan bli svårt att afgöra, huruvida de böra höra hit eller icke. Att företaga en sådan utvidgning synes oss därför icke vara lämpligt. Kommer man så långt, att man får arbetsgifvaren, som tager in utländska arbetare i sin tjänst, bunden till att bekosta fattigvård och sjukvård samt dessutom hemsändningskostnaden,

Ang. förpliktelse för arbetsgifvare, som anlager utlänning i arbete, att ersätta därpå möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

(Forts.)

Ang. för-
pliktelse för
arbetsgifvare,
som antager
utlänning i
arbete, att
ersätta däraf
möjligen upp-
kommande
kostnader för
fattigvård
m. m.
(Forts.)

så har man, synes det oss, kommit så långt, som man rimligen kan begära.

Det torde för öfrigt nog icke bli så lätt att få fram en lagstiftning på detta område och icke heller att få de nödiga gränserna för en dylik lagstiftning. Ty det kan ju lätt tänkas fall, som det vore obilligt att få med under en sådan lagstiftning, t. ex. då en utlänning varit länge i Sverige och flyttat från den ena tjänsten till den andra. Det var hårdt, menar jag, att den husbonde, hvilken i god tro sist haft honom, skulle åläggas att bekosta hans hemsändning, därest en sådan hemsändning af någon anledning skulle äga rum. Det kan för öfrigt nog dragas fram flera fall, som visa, att gränsen är svår nog att draga ändå, utan att man behöfver göra den ännu värre, hvilket skulle ske genom att lägga till dessa ord.

Jag tror alltså, att försiktigheten bjuder oss att stanna, där reservanterna stannat i sin reservation, hvilken som sagdt öfverensstämmer med Andra kammarens beslut i fjol. Äfven med hänsyn till framtiden, om motionären vill komma igen, tror jag det är bäst att stanna här och icke sträcka ut sina anspråk litet det ena året och litet det andra. Står man kvar på samma punkt, blir det lättare att få medkammaren att gå in på hvad som kan vara rimligt.

Jag vill slutligen i hufvudsaken allenast tillägga, att jag anser det vara en rimlig begäran, att sådana arbetsgifvare, som taga in utlänningar på detta sätt, skola så att säga bli strängare och starkare bundna än arbetsgifvare i allmänhet, hvilka sysselsätta inhemsk arbetskraft.

På grund af hvad jag nu anfört, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till vår reservation.

Herr Lindqvist: Herr talman! Jag har låtit anteckna mig såsom reservant utan att ange, hvad reservationen innehåller. Detta beror på, att jag icke fått tid eller tillfälle att nedskrifva densamma. Jag ber nu att få säga, att den innehåller ett yrkande om bifall till motionen.

Men då jag nu tagit till orda för att gifva denna upplysning, skall jag be att få säga något i själfva saken. Jag har fäst mig vid några uttryck i utskottets utlåtande, som i det afseendet är detsamma som förlidet år. Utskottet skriver nämligen följande: »Det är ett känt saksförhållande, att många af vårt lands näringar ej kunna undvara den utländska arbetskraften. Särskildt i landets nordligaste delar och i gränstrakterna gör sig behovet af utländsk arbetskraft ofta starkt gällande. Det är vidare tydligt, att då tillgången och efterfrågan på arbete ofta är synnerligen olika i olika länder, det är till båtнад för folken, att denna olikhet, tack vare vår tids utvecklade internationella förbindelser, alltmer utjämnas». Utskottet

synes sålunda här vilja framhålla, att det är så ställt här i landet, att vi ha ett mycket stort behof af invandring af arbetare från andra länder för att fylla detta behof, och man pekar i det sammanhanget på gränstrakterna. Ja, så länge man rör sig på det området, skall jag villigt erkänna, att ett sådant förhållande kan existera, särskildt uppe vid Malmfälten, där man kan behöfva den arbetskraft man får öfver från Finland. Men i öfrigt har jag den uppfattningen, att det under de senaste åren, eller åtminstone så länge tillbaka, som jag känner till förhållandena på arbetsmarknaden här i landet, dessa ingalunda varit sådana, att något verkligt behof af import af utländsk arbetskraft förelagat. I vissa undantagsfall existerar gifvet ett sådant behof, t. ex. då en ny arbetsmetod skall införas, och man fördenskull måste taga in specialarbetare från utlandet, eller då nya maskiner skola sättas i arbete. Men dessa fall utgöra dock endast en bråkdel af hela antalet, så att där kan man icke tala om någon egentlig import af utländsk arbetskraft; dessa arbetare intagas ju endast för att man skall få med den sakkunskap, som erfordras för att sätta ett visst slags arbete i gång. I öfrigt är det alldeles säkert, att något behof i allmänhet *icke* förefinnes af dylik import.

Oaktadt detta, har under de senare åren en ganska omfattande import ägt rum, och man har fått bevittna, att under det här i landet stora massor af svenska arbetare gå sysslolösa, så importeras hela grupper af utländska arbetare, hvilkas kvalifikationer i stort, för att icke säga i hufvudsak, stå väsentligt under de svenska arbetarnas. Det är ett förhållande, som jag anser det vara synnerligen viktigt att peka på i detta sammanhang, och jag bestrider för mitt vidkommande sålunda riktigheten af det påstående, som lagutskottet i detta afseende framfört.

Det synes mig också vara alldeles riktigt, om man ginge den väg, som motionären föreslagit och gåfve ett ordentligt och bestämdt åläggande för de arbetsgifvare, som utan vidare omtanke för landets eget väl importera dylik utländsk arbetskraft, såsom skett under senast gångna år, att man, säger jag, gåfve den ett bestämdt åläggande att sörja för dessa arbetare, då de icke längre ha arbete åt dem, och framför allt att se till att de icke få ligga det allmänna till last.

Här sitta i denna kammare säkerligen många representanter, som äro lifligt intresserade för de kommunala angelägenheterna i sina kommuner. Jag är också varmt öfvertygad om, att dessa män städse ha sina blickar riktade på det förhållande, att kommunernas utgifter skola hållas nere vid det minsta möjliga. Jag har också lagt märke till, att man uti kommunerna är mycket noga, då det gäller att tillse, att svenska arbetare från en kommun icke komma att ligga en annan kommun till last. Man har ju nästan så att säga satt skottpengar på den af våra svenska

Ang. förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlänning i arbete, att ersätta därpå möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.
(Forts.)

Ang. för-
pliktelse för
arbetsgivare,
som antager
utlännning i
arbete, att
ersätta däraf
möjligen upp-
kommande
kostnader för
fattigvård
m. m.

(Forts.)

arbetare, som efter den praxis, som förr varit rådande, gifvit sig ut efter landsvägen för att uppehålla sig med bettleri och kanske någon gång arbete. Man använder lösdrifvarlagen och går ganska hårdhänt till väga. Jag skall icke rikta någon erinran häremot; det är mycket möjligt att det är nödvändigt att förfara på detta sätt. Men då är det i hög grad ägnadt att väcka förvåning, att icke landtmännen i Andra kammaren ha blicken öppen för den fara, man utsätter sig för, om arbetsgifvarna skola få gå fram på samma sätt, som de gjort under de sista åren, och draga hit stora massor af utlännningar, medan kommunerna skola ikläda sig ansvaret, om det händer något med dessa arbetare, så att de icke själfva kunna försörja sig. Jag tror sålunda att det vore välbetänkt, om Riksdagen grepe in här och utfyllde de hittillsvarande bestämmelserna på sådant sätt, att arbetsgifvarna finge bära detta ansvar, då de importera utländsk arbetskraft.

Nu har ju herr Widén jämte medreservanter ansett, att motionären gått något för långt i sin motion för i år, och de säga, att man icke kan godkänna hans yrkande, emedan det icke kan bestämdt anges, hvad det skulle vara för *andra utgifter*, som skulle kunna drabba det allmänna. Jag kan icke förstå, hvad det skulle ligga för fara och risk i att säga ut detta. Motionären har pekat på ett fall och det kan väl tänkas, att det skall kunna uppstå andra fall. Och skola kommunerna kunna skydda sig, är det väl bäst, att man helt generellt bestämmer, att alla de utgifter, som kunna bli en följd af att dessa arbetare, som tagas hit, icke kunna försörja sig, de utgifterna skola arbetsgifvarna svara för, och de skola icke falla på kommunen. Det är rätt och billigt.

Jag kan alltså icke förstå annat, än att motionen är välbetänkt och rättvis, och det synes mig, att de, som sörja för finanserna vid våra kommuner och särskildt landtmännen i de trakter, där dessa arbetare tagas in, utan betänkande borde biträda hvad motionären föreslagit, och jag tillåter mig därför att på det lifligaste yrka bifall till motionen.

Herr Jespersion: Herr talman! Herr Lindqvist sade i sitt nyss hållna anförande att utom i vissa fall, nämligen då det var fråga om en del arbeten uppe i Norrland eller då det gällde arbeten med speciell yrkesskicklighet, skulle det icke föreligga något behof af att intaga utländsk arbetskraft. Men detta påstående är enligt mitt förmenande alldeles felaktigt, ty om det icke funnes tillfälle att intaga utländsk arbetskraft till att sköta en del af den betodling, som vi hafva i Skåne, är jag öfvertygad om, att man måste nedlägga en stor del af deuna i brist på arbetskraft. Åtminstone i detta speciella fall är det enligt mitt förmenande nödvändigt att taga in utländska arbetare.

Hvad beträffar påståendet, att dessa utländska arbetare i allmänhet skulle vara så snuskiga och af så dålig beskaffenhet, som här påpekats af motionären, vill jag på det bestämdaste bestrida, att så är förhållandet i allmänhet sedt. Att så kan vara i något fall, är möjligt, men detta är nog förhållandet bland hvilka arbetare som helst, man vill anställa, och är icke något kännetecknande för dessa utländska arbetare, i allmänhet galizier, som komma hit för betodlingen. Att de skulle vara behäftade med sjukdomar och, som det sades, både lusiga och fulla med allt slags obyra, det försäkras jag icke i allmänhet hafva varit förhållandet på de ställen, jag varit i tillfälle att se.

Ang. förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlänning i arbete, att ersätta där af möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

(Forts.)

Jag är äfven alldeles förvissad om, att motionärens påstående, att det mången gång tages in arbetare, under det att arbetslöshet råder bland landets egna arbetare, åtminstone icke har någon tillämpning på den arbetskraft, hvilken tages in för betodlingen, ty jag är öfvertygad om, att ingen betodlare, som inom landet kan erhålla arbetare för betodlingen, importerar utländsk arbetskraft härför. Då man vet, af hvilken betydelse denna sockerbetodling är och hvilka stora summor den besparar åt landet, i det man eljest skulle behöfva importera detta socker, finner man ju tydligt, att, då man icke kan få arbetskraft inom landet, måste man försöka taga den utifrån, där sådan står att erhålla, och därför anser jag, att en del af de påståenden, som gjorts här, icke äro berättigade.

Däremot anser jag, att det kan vara berättigadt i vissa fall ålägga dessa arbetsgifvare någon större skyldighet, såsom t. ex. att för sjukdomsfall och dylika förhållanden hafva någon utvidgad försäkringsplikt för sina arbetare. Jag har därför för min del intet emot den reservation, som är afgifven om skrifvelse angående detta förhållande.

Herr talman, jag har intet särskildt yrkande.

Herr Lindqvist: Med anledning af herr Jespersons påstående, att särskildt för betodlingen i Skåne skulle föreligga behof af utländsk arbetskraft vill jag framhålla, att vi här i landet, enligt hvad jag vet, varit i tillfälle att i utomordentligt stor utsträckning förse Danmark med arbetskraft för detta lands betodling. Det är då påtagligt, att vi, om vi behålla denna arbetskraft, icke behöfva importera galizier. Det är sålunda icke det skäl, som herr Jespersson framhöll, som gör, att arbetsgifvarna importera dessa galiziska och polska arbetare, utan ett annat, ty brist på arbetskraft kan det icke gärna vara, då, som sagdt, förhållandet är, att särskildt från Småland stora grupper resa öfver till Danmark för att erhålla arbete vid betodlingen.

Herr Lindberg: Herr talman! Jag vill endast till hvad som är sagdt af min ärade granne på skånebanken säga, att

*Ang. för-
pliktelse för
arbetsgivare,
som antager
utlänning i
arbete, att
ersätta däraf
möjligen upp-
kommande
kostnader för
fattigvård
m. m.*

(Forts.)

det icke var jag, som påstod, att galizierna äro snuskiga och eländiga, när de komma hit till landet. Det, som jag läste upp om detta förhållande, var hämtadt ur en skrivelse från polismästaren Härleman i Malmö till Konungens befallningshafvande i Malmöhus län och får stå för hans räkning. Jag har varit i tillfälle att träffa både polska och galiziska arbetare, som sett snygga och trefliga ut, men jag har också träffat dem, som varit snuskiga och eländiga. I denna bok, som jag har här, finnes det också ställen, där det står, att dessa arbetare uppföra sig synnerligen väl och äro renliga. Jag vill äfven minnas, att jag på ett ställe sett uppgifvet, att sedligheten hos kvinnorna bland dessa arbetare är större än bland de småländska betplockerskorna. Hvem som undersökt dessa förhållanden, kan jag icke säga.

Hvad angår sådana arbetare och arbeterskor, som i alla afseenden uppträda på ett ordentligt sätt, iakttaga sedlighet och renlighet och icke medföra någon risk för smittas spridande, har arbetsgifvaren icke någon risk, men just mot dessa snuskiga och smitoförande arbetare, som polismästaren i Malmö här åsyftade, böra vi försöka värja oss, och därför, herr talman, vill jag yrka bifall till min motion.

Jag skulle vidare vilja säga, att jag icke heller påstått, att det tagits in betodlingsarbetare från utlandet, då de svenska gått arbetslösa, men det torde vara bekant för en mängd skåningar och bevisligt, att just vid de fabriker, som jag nämnde, Bromölla och andra, utländsk arbetskraft tagits in, under det att de svenska arbetarne gått arbetslösa.

Herr Jespersen: Herr talman! Jag tror icke, att herr Lindqvist tillräckligt känner till förhållandena i Skåne och särskildt i fråga om behovet af arbetskrafter till betodlingsdistrikten, då han påstår, att det säkerligen finnes tillräcklig arbetskraft inom landet för denna betodling och söker bevisa detta genom påståendet, att vi förse Danmark med en stor del af dess arbetskrafter. Jag tror icke, att många svenskar numera resa till Danmark för att sysselsätta sig med betodlingsarbete. Om en och annan gör det, kan detta ju icke förhindras. Det finnes ju alltid personer, som af reslusta fara ut äfven åt andra håll, om de också hafva lika bra förhållanden här hemma, hvilket jag tror, att de hafva öfverallt på betplatserna i Skåne, gentemot hvad fallet är i Danmark.

Herr Lindqvist: Jag ber om ursäkt för att jag än en gång återkommer i denna debatt, men jag vill dock ytterligare framhålla, att det är flera gånger, som jag fått dessa skildringar, huru småländsk arbetskraft utnyttjas i Danmark, och mycket kunde här vara att därom tillägga, ty dessa skildringar hafva ofta varit drastiska nog, och jag har ofta hört, att den behand-

ling, som dessa svenska arbetare får röna i Danmark, icke alltid varit den bästa.

Men hvad nu beträffar det förhållandet, att vi icke skulle hafva tillräcklig arbetskraft, vill jag meddela, att 10,000 arbetare för närvarande gå utan arbete här i landet, och det borde räcka till för de skånska betfälten för närvarande, så att man icke härför behöfde taga in galizier.

Herr Andersson i Skifarp: Just herr Lindqvists sista yttrande visar, att han icke det ringaste har reda på förhållandena vid betodlingen. Han talar om, att 10,000 arbetare nu äro lediga att resa till betfälten. Herr Lindqvist, vi hafva inga betfält nu att skicka dem till. Nu blefve det nog ingen glädje, hvarken för arbetsgifvare eller arbetare, om det kom 10,000 arbetare dit. Men om herr Lindqvist vill vänta till sommaren, då betfälten blifva färdiga att skörda, och då resa dit och se efter, skall han nog finna, att bristen på arbetskraft gör sig kännbar. De, som känna förhållandena, veta, att dessa 10,000, som gå arbetslösa här i Stockholm, hvarken vilja eller kunna sköta betodlingen. Så förhåller det sig med den saken.

Jag tror icke heller, att det är omtanke om landskommunerna, som inspirerat herr Lindqvist. Det är helt annorlunda nu än för några år tillbaka, och om herr Lindqvist nu vill komma ut till gårdarna och se, hur de utländska arbetarna skötas, skall han nog finna det. Nog försöker man skaffa svenska arbetare, så långt som sådant är möjligt, men det är icke möjligt att skaffa uteslutande svenska arbetare för dessa större gårdar, som använda hundratals tunnland jord, för betodling. Man är nödsakad att taga in utländska arbetare.

I regel har man byggt skilda lokaler åt arbetarna. De hafva det sannerligen ganska bra; de hafva det både snyggt och rent hos sig. I vanliga fall är det alltid en kvinna bland dem, som stannar hemma och städar och gör i ordning och anskaffar maten, medan de andra arbeta. Förut har det varit en sak, som varit mycket ledsam. En del af dessa arbetare äro nämligen mycket religiöst anlagda och hafva här varit i saknad af religionsvård. Men på de senare åren har anskaffats en katolsk präst, som reser från ställe till ställe och talar med arbetarna. Därmed hafva de äfven känt sig nöjda.

Jag tror alltså icke, att förhållandena äro sådana, som herr Lindqvist skildrar dem, och jag tror, att det vore bäst, att han reste dit och såg på dem. Då skulle han nog få en annan uppfattning. Arbetsgifvarna sköta sina arbetare väl, och när sjukdom träffar, anskaffa de läkarvård åt dem. Detta hafva de gjort utan tvång. Är det nu icke något annat, man vill tvinga arbetsgifvarne att göra, så tror jag icke, att de skola blifva ledsna. Men en annan sak är, om det skall blifva så,

Ang. förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlänning i arbete, att ersätta därpå möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

(Forts.)

Ang. för-
pliktelse för
arbetsgivare,
som antager
utlänning i
arbete, att
ersätta däraf
möjligen upp-
kommande
kostnader för
fattigvård
m. m.
(Forts.)

som motionären föreslagit, nämligen att en hel del skyldigheter, som äro svåra att definiera och som de icke känna till, skall åläggas dem. Då tror jag nog, att det blefve annat. Men, som sagdt, hvad sjukvård och dylikt beträffar, tror jag icke, att något vidare behöfves.

Herr Persson i Malmö: Herr talman! Jag begärde ordet, därför att det förefaller mig, som om man vore i färd med att komma bort från det centrala i föreliggande ärende, nämligen frågan om att på vederbörande importörer af utländsk arbetskraft lägga den börda, som kommit att drabba eller som kan komma att drabba kommunerna, att således lägga denna på arbetsgifvarna. I stället talas här om, att vi behöfva utländsk arbetskraft på betfälten. Jag tror för min del icke, att det är skäl att i detta sammanhang ingå på frågan, huruvida och i hvad mån vi hafva behof af utländsk arbetskraft för att sköta det arbete, som förefinnes här i landet, eller om något sådant behof icke förefinnes.

Motionären har, synes det mig, tydligt påvisat, att kommunerna löpa risk att få betala en del utgifter på grund af denna import, och han föreslår därför, att denna risk skall flyttas öfver till de arbetsgivare, som importera arbetare i stället för att falla på kommunerna. Då det är af myndigheter intygadt och af erfarenheten bevisadt, att kommunerna verkligen riskera att få betala en del af utgifterna i sanitärt afseende, förefaller det mig, som om Andra kammaren gjorde både rätt och klokt, om den bifölle motionen, så att denna börda blefve öfverflyttad på dem, som rätteligen böra bära densamma.

Öfverläggningen förklarades härmed vara afslutad. Herr vice talmannen framställde propositioner å 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) afslag därå och bifall till den i ämnet väckta motionen, samt 3:o) afslag å utskottets hemställan och bifall till den af herr Widén m. fl. afgifna reservationen. Kammaren biföll därvid med afslag å utskottets hemställan den vid utlåtan- det af herr Widén m. fl. fogade reservationen.

§ 6.

Ang. ersätt-
ning för ska-
da, orsakad
jordägare ge-
nom byggnad
eller plante-
ring å an-
gränsande
fastighet.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget lagutskottets utlåtande nr 26, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning om ersättning för skada, som orsakas jordägare genom byggnad eller plantering å angränsande fastighet.

Uti en inom Andra kammaren afgifven och till lagutskottet hänvisad motion, nr 9, hade herrar *Carlson* i Herrljunga och

Olausson hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag om rätt till ersättning för jordägare, som på grund af grannens byggnader eller planteringar åsamkades skada.

Ang. ersättning för skada, orsakad jordägare genom byggnad eller plantering å angränsande fastighet.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var fogad reservation, afgifven af herr *Lindhagen*, med hvilken herr *Johanson* i Mossebo, för så vidt anginge reservationens syfte i hufvudsak, instämt och som ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t vid utarbetandet af definitivt förslag till ny jordabalk måtte taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån under kapitlet om rättsförhållandet mellan grannar hänsyn kunde, på sätt motionärerna hemställt, tagas äfven därtill, att man ej finge anses berättigad att onödigtvis utan egen afsevärd fördel eller trefnad genom plantering eller uppförande af byggnad uppenbarligen åstadkomma skada å grannens ågor.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet lämnades till

Herr *Carlson* i Herrljunga, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Tillsammans med herr *Olausson* har jag motionerat om en lagändring till förmån för den jordägare, som på grund af grannens byggnader eller skog åsamkas skada. Här och hvar i landet höras klagomål öfver att nuvarande lagbestämmelser icke hafva någonting att säga härom. Vi hafva i motionen påpekat, hurusom den ena grannen genom uppförande af byggnader eller plantering af skog intill ägo gränsen obestridligt kan förorsaka den andra stora och vidtomfattande skador å intill liggande ågor. Vi hafva påpekat, hurusom växtligheten för att kunna frodas och normalt utvecklas behöfver både sol och vind, och det är klart, att båda dessa saker helt eller delvis utestängas för större eller mindre områden, i den händelse den ena jordägaren bygger eller planterar intill gränsen. Dylika missförhållanden existera på flera ställen i vårt land. Självf blef jag uppmärksamgjord på dem, då jag såsom gosse och yngling biträdde min fader vid skötande af hans jordbruk. Detta jordbruk var icke stort, men familjen var stor och jordens resurser behöfde utnyttjas för familjens existens. Vår bördigaste åker låg omedelbart intill grannens jord, och just där vid ägo gränsen hade han löfskog, hvilken han tillät obehindradt växa som den behagade. Till följd häraf fingo vi aldrig någon ordentlig skörd på denna åker, vare sig höst eller vårsäd. Hvarken sol eller vind kunde där verka, och till råga på eländet blef en stor del

Ang. ersättning för skada, orsakad jordägare genom byggnad eller plantering å angränsande fastighet.

af vår åker genomträngd af rötter från grannens skog, hvilka vållade stort besvär vid brukandet af jorden. Då vi icke kunde förmå grannen att antingen delvis borttaga skogen eller åtminstone de grenar från träden, som hängde ut öfver vår åker, tycker man, att billighet och rättvisa fordra, att han kunnat tvingas betala skadestånd. Nu är att märka, att det icke var mycket värde uti denna skog, hvarför det bort vara så mycket lättare att taga bort den. Men i dylika fall torde den svenska envisheten bäst kunna konstateras.

(Forts.)

En fabrikör, som inflyttat till ett visst samhälle, lyckades köpa en bit jord af en så kallad småbrukare för att, såsom han sade, därå uppföra ett litet skjul för att utöfva sin verksamhet. Affären ökades år från år, och fabriken måste på- och tillbyggas. Nu står på denna plats en fyra våningars fabriksbyggnad, i längd uppgående till hundratals meter. Då den nu blifvit placerad rakt söder om småbrukarens åker och så nära gränsen som möjligt, förstår man, att denna jordägare för hvarje år som går åsamkas skada och gör stor förlust. Det är i sådana fall vi anse, att den lidande parten bör kunna genom lagens hjälp beredas skälig ersättning, och vi hafva i sådant fall hänvisat till lagen af den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom. Utskottet har emellertid icke ansett sig kunna tillstyrka vår motion, utan yrkat afslag å densamma under påpekande af, bland annat, att af en sådan lagbestämmelse skulle följa alltför vidtgående inskränkningar i förfoganderätten öfver fastigheter och att densamma skulle gifva upphof till stridigheter och möjligen processer. För min del tror jag icke det blefve så farligt, ty endast i yttersta nödfall skulle det blifva process. Om det blefve i lag fastslaget, att bestämmelserna i lagen den 14 juni 1907 skulle kunna tillämpas, det vill säga att de båda tvistande skulle välja hvar sin skiljoman, dessa två den tredje och dessa tre afgöra, huru stor ersättning den lidande parten borde få, skulle det gå bra och blifva en både billigare och enklare apparat för sakens ordnande.

Herrar Lindhagen och Johanson i Mossebo hafva reserverat sig till förmån för motionen. Om än icke denna reservation helt och hållet uppfyller våra önsknings, ber jag dock, herr vice talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Härpå anförde:

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman! Det är säkerligen icke någon af utskottets ledamöter, som icke uppmärksammat detta förhållande. Det kan icke förnekas, att — jag vet det af egen erfarenhet — den ena grannen kan lida intrång särskildt genom intill gränsen växande träd, men detta förhållande har existerat

alltjämt, och man har icke hört, att det föranledt något särskildt stort missnöje. Jag har emellertid ställt mig afvisande mot motionärernas förslag, hufvudsakligen på den grund, att små egnahems- och lägenhetsbebyggare, som ej kunna åstadkomma annat än mindre jordområden, behöfva utnyttja dessa på bästa möjliga sätt, dels genom byggnaders uppförande på därför lämpligaste plats, dels genom att plantera träd till skydd mot väder och vind samt för trefnadens skull. De hafva i många fall icke någon annan plats än just vid gränsen att plantera dessa träd på, emedan området är så litet. Skulle de åläggas att betala skadestånd till grannen för dessa prydnadsträd vid gränsen, blefve det för dem mycket betungande. Hufvudskälet för att jag icke kunnat vara med om de af motionärerna föreslagna bestämmelserna har således varit, att jag ansett, att de skulle komma att drabba hufvudsakligen de mindre bemedlade.

Oaktadt jag icke kan neka till, att det ligger *någoting* berättigadt i motionärernas framställning, skall jag dock be att på grund af den synpunkt jag nu framhållit få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Herr vice talman! Man måste i alla fall medgifva — hvilket också den siste talaren gjorde — att det ligger *någoting* under motionen. Det var mycket riktigt, såsom den siste talaren framhöll, att i gällande lag inga bestämmelser finnas för reglerande af grannskapsrätten i detta afseende. Nu ha vi emellertid tämligen nyligen fått ett förslag till ny jordabalk, som verkligen skall reda ut frågan. Slå vi upp detta förslag, finna vi, att lagberedningen ur detsamma uteslutit alla sådana rättsförhållanden emellan grannar, hvilka beröra olägenheter, som åsamkas den ene genom den andres plantering af träd eller uppförande af byggnader vid gränsen. Lagberedningen säger, att oaktadt bestämmelser härom finnas i vissa främmande lagar, torde det dock vara bättre att alldeles undvara dem, emedan de skulle uppmuntra processlystnaden eller icke medföra verklig nytta. Nu tror jag emellertid för min del, att när man, såsom lagberedningen föreslår, verkligen skall införa bestämmelser om grannskapsrätten och göra en modern lagstiftning i detta afseende, bör man icke förbise dessa saker, lika litet som sådana saker, hvilka upptagits i lagberedningens förslag. Uti detta förslag stadgas förbud att besvära grannar med gnistor, rök, besvärande lukt och dylikt; men om växtligheten på själfva jorden förfares, böra vi väl äfven ha bestämmelser som reglera detta, och jag tycker, att det blir en brist i en kommande lagstiftning, ifall den icke innehåller bestämmelser om, att uppenbar orätt i sådant afseende icke får äga rum. Det är just detta reservationen går ut på, om hvilken motionären sade, att den icke fullt tillfredsställde motionärernas önsknings, men dock gick i rätt riktning.

Ang. ersättning för skada, orsakad jordägare genom byggnad eller plantering å angränsande fastighet.

(Forts.)

Ang. ersättning för skada, orsakad jordägare genom byggnad eller plantering å angränsande fastighet.

(Forts.)

I denna lag bör uttalas den grundsatsen, att ingen bör få utan afsevärd egen fördel eller gagn tillfoga annan genom uppförande af byggnader eller plantering af träd afsevärda olägenheter. Det kan vara af ren kitslighet man lägger en byggnad så, att solen afstänges från en småbrukares ägor, då den ju lika bra kunnat läggas på annan plats. Hvad angår byggnader, innehöll redan 1734 års lag ett visst hänsynstagande genom stadgandet om stödje- eller stolparum. Nu i vår tid, då man ju vill se allting gå framåt, har man emellertid inga i stället för bättre bestämmelser än dem, som funnos i 1734 års lag. Jag tror det vore nyttigt, om en lagstiftning, afsedd att reglera grannskapsrätten, fastsloge en rättvis princip angående denna, och jag tror, att detta skulle leda till mindre processer och bättre tillfredsställa folket i landet, än om vi säga: vi vilja icke hafva någon rättvis princip, ty det skulle föranleda processer. Om man säger: ingen får utan afsevärd egen fördel eller gagn tillfoga annan afsevärda olägenheter, bör det stå i lagen, och jag tror, att det kommer att bli en god vägledning för framtiden grannar emellan. Nu hafva vi emellertid just med anledning af, att lagberedningen, till skillnad från det tyska civillagsförslaget, uteslutit detta ämne, begärt en skrifvelse i det syfte, jag sade, till öfvervägande i sammanhang med det stora lagarbetet, nämligen huruvida och i hvad mån under kapitlet om rättsförhållandet mellan grannar hänsyn må kunna, på sätt motionärerna hemställt, tagas äfven därtill, att man ej får anses berättigad att onödigtvis utan egen afsevärd fördel eller trefnad genom plantering eller uppförande af byggnad uppenbarligen åstadkomma skada å grannes ägor. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr *Johanson* i Mossebo instämde häruti.

Herr *Olausson*: Herr vice talman, mina herrar! Det kan icke vara vidare gagneligt att inlåta sig på diskussion af en fråga nu, när kammarens bänkar stå så godt som tomma, men jag skall i alla fall be att få yttra några ord.

Jag har en åsikt i denna fråga, som är motsatt herr *Janssons* i Edsbäcken. Han yttrade nämligen, att förslaget skulle innebära en fara särskildt för landets egnahemsrörelse. I motsats härtill tror jag, att det i synnerhet för de små egna hemmen skulle vara till gagn, att en lagstiftning komme till stånd, som kunde befria dessa hem från den skada, som grannar kunna åsamka dem. Jag kan anföra ett exempel härpå. Jag känner en småbrukare, som hade ett hem på ett och ett halft tunnland, hvilket område på grund af grannens planteringar åsamkades en skada, som måste uppskattas till icke mindre kostnad än nära 100 kronor årligen. Det är särskildt för att skydda dessa småbrukare, som vi framkommit med motionen. Förslaget kan synas

vara af mindre betydelse i mindre tätt bebyggda orter, där jordvärdet är mindre; men där detta icke är förhållandet och där jordvärdena äro större, torde en lagstiftning i denna riktning kunna blifva till stort gagn.

Motionären har så klart framhållit skälen för motionen, att jag icke längre vill upptaga kammarens tid med denna sak. Jag skall endast be att få säga några ord med anledning af utskottets motivering.

Utskottet säger i början af sin motivering: »Vidkommande den ifrågavarande framställningen, i hvad den afser inskränkning i jordägarens rätt att å sin fastighet verkställa sådan plantering, att grannen däraf kan åsamkas skada, saknas stadganden i gällande lag.» Längre ned säger utskottet: »Det synes utskottet, som om behovet af bestämmelser i syfte att bereda jordägare ersättning för skada, som genom en fastighets tillgodonjutande på sätt, hvarom nu är fråga, orsakas granne, vore i princip tillfredsställande tillgodosedt genom de rättsregler, som i detta afseende redan gälla.» Och slutligen säger utskottet: »Såsom lagberedningen i motiveringen till sitt förutberörda förslag framhållit, torde jämväl kunna åt rättstillämpningen öfverlämnas att efter de allmänna grunder, på hvilka grannskapsrätten hvilar, och rådande sedvänja i orterna slita möjligen uppkommande tvister.» Det synes mig verkligen egendomligt, att lagutskottet först kan säga, att det i detta fall saknas stadganden i gällande allmän lag, och därefter kan påstå, att de rättsregler, som redan gälla, äro tillfredsställande. Hvad är det då för rättsregler, som redan gälla, då de saknas i allmän lag? Det må jag verkligen undra. Då det af herr Jansson i Edsbäcken säges, att det af ålder varit på detta sätt och att de orättvisor, som härigenom kunna uppkomma, äfven framdeles kunna tänkas uppstå, så undrar jag, om det icke vore lämpligare, att, då man finner att orättvisor begåtts, söka att förhindra sådana orättvisor. Jag undrar också, om man verkligen kan vara belåten med, att lagstiftningen skall hvila på rådande sedvänjor i orterna. Jag undrar, huru uppkommande tvister skola kunna ådömas efter gällande sedvänjor. Sedvänjorna kunna vara olika och uppfattas olika af olika människor, och det är då lätt att förstå, att, om lagstiftningen skall hvila på urgamla sedvänjor, domarna måste falla olika, och det är äfven lätt för hvar och en att förstå, att en dylik rättstillämpning i alla fall skulle gifva anledning till krångel och rättegångar på vidt skilda områden. Det enklaste sättet att förebygga sådana konflikter och processer ligger enligt min uppfattning uteslutande i en klar och tydlig och rättvis lagstiftning.

Utskottet har, som sagdt, afstyrkt motionen, och herrar Lindhagen och Johanson i Mossebo ha afgifvit en reservation. Hvad de söka uppnå kan måhända icke i alla afseenden anses vara fullt tillfredsställande, men då lagberedningen arbetar på utgifvandet

Ang. ersättning för skada, orsakad jordägare genom byggnad eller plantering å angränsande fastighet.
(Forts.)

Ang. ersättning för skada, orsakad jordägare genom byggnad eller plantering å angränsande fastighet.
(Forts.)

af en ny jordabalk, anser jag det vara lämpligt, att Riksdagen gör en framställning till Kungl. Maj:t om, att i denna jordabalk intagas bestämmelser, som åsyfta en reglering af det påpekade förhållandet. Därför skall jag, herr talman, be att få instämma med dem, som yrkat bifall till herrar Lindhagens och Johansons i Mossebo till utskottsbetänkandet fogade reservation.

Med herr Olausson förenade sig herr *Jansson* i Krakerud.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Då jag inom utskottet deltagit i behandlingen af denna fråga och därvid varit med om det slut, hvartill utskottet kommit, så skall jag be att få säga några ord om saken.

Hvad nu först byggnader beträffar, är det nog så, att vi hvarken sakna bestämmelser, ej heller enligt det förslag till jordabalk, som lagberedningen framlagt, komma att sakna bestämmelser rörande grannförhållanden. Dels har lagberedningen föreslagit de bestämmelser, som stå omtalade i utskottets betänkande, och dels innehåller, såsom utskottet omnämnt, kapitel 2 § 2 byggningsbalken, hvilket enligt beredningens förslag skulle bibehållas, följande bestämmelse: »Bygger någon annan till men; rifve det upp, då han varder därom tillsagd». Också veta vi ju, att det finnes ej så få prejudikat på att granne, som byggt annan granne till men, nödgats ändra byggnaden. I detta hänseende saknas sålunda icke bestämmelser.

Hvad beträffar frågan om skog och plantering, saknas däremot föreskrifter rörande grannförhållanden, som förefinnas eller uppstå. Det är möjligt, att de förhållanden, som af motionären omnämnts, kunna vara obehagliga nog för den, som blir lidande på grund af grannens intill liggande skog eller plantering. Men detta lär väl knappast kunna hjälpas. Motionärerna vilja nu, för att få förhållandena ändrade, vända sig till lagstiftningen. Men de ha sannolikt icke tänkt på, att en sådan lagstiftning skulle blifva tillämplig på en hel del andra fall med andra förhållanden, hvilket kanske skulle vålla, att många flera personer finge obehag just på grund af denna lagstiftning, hvilka de ej känt af förut. Jag har hufvudsakligen varit med om utskottets förslag på grund af liknande skäl som herr *Jansson* i Edsbäcken. Jag är nämligen öfvertygad om, att därest genom lagstiftning förhållandena mellan grannar blefve ordnade, så att säga, efter vissa bestämda linjer, så skulle detta säkerligen ha till följd, att det blefve mycket, mycket mera rättegångar än nu. Jag känner icke till att de nuvarande förhållandena vållat afsevärdt mycket rättegångar; för min del har jag icke hört talas om någon enda. Men jag känner mig viss på, att om det föreskrefves t. ex. att grannen skulle få lof att i vissa fall taga bort skog, då den gränsar intill en grannes odlade mark, så

skulle häraf lätt födas tvister, som nu ej uppstå eller göras upp i godo. Min öfvertygelse är sålunda, att om man finge en lagstiftning i öfverensstämmelse med motionärernas förslag, skulle en sådan lagstiftning ha till följd, att antalet tvister blefve större än nu. Jag kan icke förstå annat än att lagberedningen har rätt i det yttrande, som utskottet refererat. Lagberedningen yttrar nämligen, att »en uttrycklig reglering i lag skulle måhända gifva upphof till stridigheter, där rättshafveriet men icke något verkligt intresse vore den drifvande kraften». Jag finner detta fullt riktigt. Det är detta, som gjort, att jag för min del icke velat vara med om en skrifvelse i den här riktningen. Hvad angår reservanternas kritik af lagberedningens betänkande rörande ny jordabalk, har jag för min del icke heller ansett, att vi nu hafva att pröfva detta betänkande. Det kommer att framdeles en gång i tiden blifva föremål för Riksdagens pröfning. Att därför nu aflåta en skrifvelse i detta ämne anser jag för min del icke vara lämpligt.

Ang. ersättning för skada, orsakad jordägare genom byggnad eller plantering å angränsande fastighet.
(Forts.)

Då jag tror, att vi, om vi finge sådana detaljerade bestämmelser, som motionärerna önskat, skulle komma, som man säger, ur askan i elden, vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Petersson* i Dänningelanda och *Ersson*.

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman, jag skall be att få säga några ord till i denna fråga.

Eftersom den ärade motionären anført exempel, skall jag också be att få anföra ett exempel i motsatt riktning. Det finnes platser i vårt land, där jorden är styckad i mycket smala skiften. Skiftena äro smala både hvad skogen och den odlade marken beträffar. Antag nu, att jag och några andra äga hvar sitt sådant smalt skogsskifte. Om grannarne på ömse sidor afverka skogen på sina skiften, har detta till följd, att min skog åtminstone delvis blåser omkull eller förtorkas. I sådant fall blir jag lidande genom att grannen *nedtager* skogen vid ägränsen. Konsekvensen blefve den, att man äfven i sådana fall kunde vilja påyrka skadestånd.

Vidare vill jag säga, att det är mycket annat än växande träd och byggnader, som kan åstadkomma missämja grannar emellan. Höns t. ex. kunna gå in på grannens mark och förorsaka stor skada; men i de flesta fall reder sådant ut sig utan skadeersättning. Jag tror därför, att det är bäst, att det får gå som det gått hittills.

Herr Lindhagen: Herr talman! Herr Widén började sitt anförande med att förklara, att, hvad byggnader angår, vi redan

Ang. ersättning för skada, orsakad jordägare genom byggnad eller plantering å angränsande fastighet.
(Forts.)

ha lagstiftning och att vi få behålla den enligt lagberedningens förslag. Ja, i detta förslag finnes en föreskrift om skada genom byggnader, men herr Widén glömde nämna, att denna skada afser helt andra saker. Där står, att man icke genom byggnader får förorsaka ras å andras ägor, och vidare talas det om, att man icke får bygga öfver annans gränser, och gör man det, är detta underkastadt vissa påföljder. Men i det nu ifrågasvarande afseendet innehåller förslaget icke någonting om olägenhet af byggnader; alltså kan man icke åberopa förslaget i detta sammanhang.

Så framhöll herr Widén, att man i byggningsabalken 2 kap. 2 § har en bestämmelse så lydande: »Bygger någon annan till men; rifve det upp, då han varder därom tillsagd,» och denna bestämmelse skulle fortfarande stå kvar. Detta stadgande har emellertid icke den betydelse, att man kan åberopa det vid sakliga tvister. Jag har öfvertygat mig därom genom samtal med en ledamot af lagberedningen. Bestämmelsen har fått stå kvar, därför att man ansåg, att paragrafen möjligen omfattade en sak, som icke berördes af lagberedningens förslag och som därför icke nu genast kunde upphävas.

Så sade herr Widén vidare, att man icke skulle ingå på detaljerade bestämmelser i detta afseende. Nej, det har jag icke heller yrkat på, utan jag har bara föreslagit, att man skall se till, att det blir en rättsprincip gällande äfven på detta område. Därför har jag föreslagit, att i lagen skulle intagas endast en enkel föreskrift, ett uttalande af en rättsprincip, att man icke utan eget gagn får förorsaka annan *afsevärd* skada. Detta kan man icke kalla en detaljerad bestämmelse, utan tvärtom en ytterligt allmän sådan.

Herr Jansson i Edsbäcken framhöll, att grannar kunde bli osams af en mängd anledningar och att det därför skulle bli ett vidlyftigt kapitel att lagstifta för dem alla. Med den uppfattningen skulle lagberedningen icke heller föreslagit bestämmelser emot spridande af lukt, gnistor etc. till annans område. Det har den emellertid inlåtit sig på. Och skall man verkligen, såsom lagberedningen sagt, bygga upp en grannskapsrätt, så får man väl lof att säga någonting om *alla* de förhållanden, där en sådan kan spela en roll i det praktiska lifvet. Genom att blott lagstifta om skada genom lukt och gnistor och sådant, men icke tala om skada genom växtlighet, uppstår en oerhörd lucka. Den tyska civillagen, som är ett mönster för all modern civillagstiftning och ett praktarbete, har icke underlåtit att uppställa, visserligen ej detaljerade, men vissa allmänna grundsatser på det här området.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr vice talmannen gifna propositioner å de därunder framställda yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Till behandling företogs nu Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t beträffande allmänna lokalers upplåtande för politiska möten. *Ang. allmänna lokalers upplåtande för politiska möten.*

Till utskottet hade blifvit hänvisad en inom Andra kammaren af herr *Pålsson* väckt motion, nr 199, däri hemstälts, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande af åtgärder i syfte att rätten till politiska mötens hållande i allmänna lokaler måtte göras lika för olika politiska partier.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades ordet till

Herr *Pålsson*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag skall villigt erkänna, att femte tillfälliga utskottets afslagsyrkande å min motion, om vissa allmänna lokalers upplåtande för politiska möten, ej gör mig alltför stora bekymmer. Orsaken härtill är, att utskottets utlåtande ger min motions syfte fullkomlig rättvisa och häfdar den absolut rätta ståndpunkten, att full likställighet i detta hänseende bör iakttagas beträffande samtliga i politiskt valarbete deltagande partier.

I likhet med utskottet skulle jag gärna vilja tro, att, i den händelse behovet af lämpliga lokaler för politiska sammankomster inom en kommun ej kan tillgodoses på annat sätt, vederbörande kommunal- eller kyrkostämman icke skall ställa sig afvisande mot framställda förslag i denna riktning, och utskottets yttrande, »att full likställighet därvidlag komme att visas samtliga partier torde få anses själfallet», skulle jag vilja särskildt understryka, ty denna likställighet är min motions kärna.

Vill man verkligen arbeta för att bitterheten emellan politiska partier ökas i högsta möjliga grad, så har man att gå vidare på den väg, som kyrkliga och kommunala myndigheter på många håll vandrat i år, då nämligen det i kommunen härskande partiet konsekvent utestängt representanterna för alla andra meningar än dess egna. Men då får man äfven draga ut konsekvensen häraf och kanske en dag finna, att motpartiet står med majoriteten i sin hand, redo att i sin ordning utestänga den gamla fienden.

Skulle en sådan förbittrad strid kunna medverka till ernåendet af den så efterträdade »nationella samlingen»? Knappast

*Ang. allmän-
na lokalers
upplåtande
för politiska
möten.
(Forts.)*

— intolerans och personlig härsklystnad kunna intet godt åstadkomma, men mycket, mycket ondt.

Under sådana förhållanden får man ej undra på, att de politiska hämndkänslorna ge sig uttryck äfven på områden, dit de aldrig bort intränga, nämligen vid de rent kommunala ärendenas behandling, och det olyckliga häri torde väl för alla vara uppenbart.

Att partiskhet och intolerans i vissa trakter af vårt land under årets politiska upplysningsarbete gjort sig ganska starkt gällande kan väl knappast på allvar bestridas. Däröfver har pressen gifvit alltför många bevis.

Nu bör det äfven sägas, att bakom min motion ligga inga personliga motiv. Då det gällde att för befolkningen i min valkrets klargöra innebörden af de nya rösträttsbestämmelserna, fick jag använda skolsalarna, när därom anhölls, och det var endast i ett enda fall en skolrådsordförande gjorde en svag invändning. Men under min föredragsturné lärde jag mig inse nödvändigheten af att vid politiskt upplysningsarbete få använda befintliga allmänna lokaler. Som gammal god sed bjöd, började jag i häradets enda stad. Åhörare fanns nog af, men utaf de cirka 400, som tillstädeskommit, var endast ett fåtal landtmän, och det var ju dessa jag helst velat nå. Af denna orsak sökte jag få samt erhöll också skolsalarna till mitt förfogande, och här mötte mig landbefolkningen i stora skaror, ett hundratal eller däröfver för hvarje gång. Där befunno vi oss så att säga på egen mark, hvaröfver alla kände sig hafva lika rättighet. Sådant är nog förhållandet öfverallt i vårt land: vill man komma till tals med landsbygdens befolkning, får man gå till deras egna kommuner, men då har man också rik lön för mödan. En stor kunskapstörst efter politiskt vetande gör sig allt mer och mer gällande på landsbygden, men att samla dess befolkning till större möten i städerna har tills dato ej lyckats.

Ingen vågar väl påstå, att politiskt upplysningsarbete är af ondo. Jag vill hoppas, att de tider aldrig må stunda, då folket drifves fram som politisk valboskap till rösturnorna i egoistiska intressens tjänst. Den beprisade svenska folkupplysningen bör väl vara ett verksamt hinder häremot, och den politiska upplysningen bör vid sidan af den borgerliga ha sin gifna plats. Får den detta, vågar jag tro, att svenska folket är väl beredt att möta kommande tider, kommande eventualiteter.

Min varma önskan är, att det föreliggande utskottsbetänkandet, hvarom högermän, liberaler och socialdemokrater i femte tillfälliga utskottet enats, måtte på alla tillgängliga vägar leta sig ut till kommunala och kyrkliga myndigheter och i sin mån ge död åt kyrklig intolerans och kommunala kottierers härsklystnad, där sådan finnes. Herr talman, jag har för öfrigt intet yrkande att framställa.

Vidare anförde:

Herr Petrén: Herr talman! Jag skall bedja att få säga några ord med anledning af motionärens framställning, närmast för att stryka under vissa sanningar, som han däri fastslog. Enligt mitt förmenande har motionären i sin motion pekat på förhållanden, som i närvarande stund äro värda synnerligt beaktande i vårt land. Det är nog ingen, som jäfvar sanningen af det påståendet, att det rådt och råder beklagliga missförhållanden på detta område. Den partiskhet, som därutinnan visats på många håll i landet, är förvisso synnerligen att beklaga.

Men när det gäller att bedöma, hvilka åtgärder man lämpligen skall vidtaga för att för framtiden komma öfver dessa svårigheter i fråga om lokaler för politiska sammankomsters hållande, tror jag, att man icke får glömma att, innan man skrider till lagstiftningsåtgärder, som i detta hänseende innebära ett tvång gentemot de kommunala myndigheterna, först söka se till, om det är nödvändigt att anlita den utvägen; och i det fallet tror jag för min del, att vi hafva rät att hoppas på en ändring till det bättre, om man går fram å den väg, som utskottet anvisar. Jag frågar: hur har man gått till väga hittills? Jo, vanligen så, att vederbörande mötesanordnare vändt sig till skolrådsordföranden eller kommunalnämndsordföranden så sent, att man icke haft tid att före detta möte, för hvilket man sökt få lokal, sammankalla skolrådet eller kommunalnämnden. Detta har nog understundom föranledt de afslag, som vederbörande mötesanordnare fått, och den partiskhet, som faktiskt visats.

Jag tror, att om man går till väga så, som utskottet antydt såsom lämpligt, skulle man vinna rättelse och ernå den opartiskhet, som under alla förhållanden är önskelig. Ifall frågorna komma att af kommunmedlemmar föras fram å vederbörande kommunal- och kyrkostämmor i landet, tror jag för min del, att man har att vänta både rättvisa mot skilda partiåskådningar och en gynnsam behandling af förslagen om lokalupplåtelse. Detta tillvägagångssätt är bestämdt mera ägnadt att väcka ansvarskänslan till lif, och då, såsom motionären framhållit, majoriteten inom kommunerna växlar, så att man icke vet, huru länge bestämmanderätten finnes hos ett visst parti, ligger det i allas intresse, att ifrågavarande lokaler i afsaknad af andra hållas tillgängliga för alla kommunens medlemmar för fyllandet af deras medborgarplikt såsom valmän — hvilket parti de så än må tillhöra.

För min personliga del vill jag säga, att om man mot förmodan icke skulle komma till rätta med dessa förhållanden utan lagstiftningsåtgärder, ställer jag mig icke ovillig emot, att man tillgriper sådana. Men jag anser troligt, att om man upptar frågan

Ang. allmänna lokalers upplåtande för politiska möten.

(Forts.)

*Ang. allmän-
na lokalers
upplåtande
för politiska
möten.*
(Forts.)

å vederbörande stämmor, kommer man till målet ändå utan att behöfva anlita dylik tvångslagstiftning.

Jag har alltså med detta endast velat stryka under, att man i första rummet bör begagna den väg, som utskottet anvisar för att vinna det afsedda målet, och har fördenskull, herr talman, intet annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr vice talman! Under den förutsättning, som nyss angafs, gäller det ju närmast att se tiden an, för att man skall få visshet om, huruvida den förhoppningen kommer att uppfyllas, som utskottet gifvit uttryck åt och äfven i det senaste anförandet uttalades. Ty i hvarje fall blir ju hela frågan beroende af politiska konjunkturer, beroende af hvilket parti är det starkaste vid resp. stämmor och där kan göra sig mest hördt. Det är väl dock ej alldeles orimligt att tänka sig, att man beträffande medborgarnes rätt att begagna offentliga lokaler skall kunna en gång få till stånd något genomgående beslut, att lända till efterrättelse i samtliga kommuner. Just på dessa lokaler, på skolhus etc., nedläggas ofantliga summor. Och debetsedeln få samtliga invånare i kommunerna betala efter samma bevillningskrona. Men de, som tillhöra det fattigaste partiet och icke förmå drifva igenom sin vilja på kyrko- eller kommunalstämmor, de kunna icke på annat sätt få sitt behof af lokaler tillfredsställdt än genom att skaffa sig egna sådana och därmed ytterligare öka sina utgifter.

Jag kommer emellertid icke att göra något särskildt yrkande i den föreliggande frågan, enär jag hoppas, att, därest kammaren ansluter sig till den motivering, som utskottet här gifvit, redan detta skall verka såsom ett observandum för de myndigheter, som förut ha saken om hand.

Jag kan icke underlåta att i sammanhang med denna fråga, hvilken motionären och utskottet tagit hufvudsakligen ur landskommunernas synpunkt, nämna något om våra städer, de mindre såväl som de medelstora och äfven de större städerna. I dem alla har en väsentligt bidragande orsak till ökningen af den kommunala skuldsättningen varit, att man uppfört dyrbara offentliga lokaler, framför allt ganska oräntabla stadshus. Härför har man anlitat allmänna skattemedel, ty i regeln antar jag, att kommunerna icke haft så många andra inkomstkällor. Dessa allmänna skattemedel ha drabbat alla medborgare. Men jag tror icke, att jag säger för mycket, om jag påstår, att det för arbetarne varit i allra flesta fall omöjligt att få sticka näsan in i dessa stadshuslokaler, äfven om de velat betala hyra för dem.

Om också Andra kammaren skulle enas om ett uttalande i motionens syfte, kan man ju antaga hvilken utgång frågan får i medkammaren, därest den skulle gå dit. Förmodligen skulle

väl denna besluta som i flesta fall, det vill säga fatta ett beslut alldeles motsatt Andra kammarens. Men äfven om den icke skulle i en sådan fråga ansluta sig till utskottets motivering, som kan sägas innebära en admonition för vederbörande i fråga om handhafvandet af dessa offentliga lokaler, till hvilkas uppförande samtliga medborgare bidragit genom skattemedel, så skulle det dock vara nyttigt att få ett uttalande i frågan från denna kammare. Det skulle måhända bidraga till att lokalerna upplätas och uthyrdes äfven åt arbetarne, när dessa hade behof af dem.

Ang. allmänna lokalers upplåtande för politiska möten.

(Forts.)

Jag kan i detta sammanhang anföra ett fall från en ganska stor stad här i landet. Där hade arbetarepartiet på platsen en mångfald år gjort försök att få hyra en stor lokal i ett offentligt hus, men det hade visat sig alldeles omöjligt. Till slut hade det dock gått genom något slags välvilja från den styrande mannens för institutionen i fråga sida, och det betraktades som något alldeles oerhördt, att omsider en sådan välvilja blifvit bevisad.

Nu är det fullkomligt oriktigt, att arbetarne skola behöfva få en känsla af, att det är välvilja de röna från deras sida, som upplåta och taga hyra för en sådan lokal, fastän det ju till och med är fördelaktigt för vederbörande att få hyra ut den. Då skulle naturligtvis ett beslut i denna riktning, som stadfäste det befogade i, att dessa allmänna lokaler stode till allmänt begagnande vid tillfällen, samtliga medborgarne kunde behöfva det, vara synnerligen fördelaktigt gentemot vederbörande, som sköta om sådana lokaler.

Herr vice talman, i förhoppning om, att utskottets i motiveeringen uttalade förhoppningar skola gå i uppfyllelse, har jag intet yrkande.

Öfverläggningen förklarades härmed vara afslutad. Kam-maren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Härefter föredrogs Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning af väckt motion om utredning angående statens och kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens inkomster af och utgifter för rusdrycks-handteringen m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Ang. suspenderande af vaccinations-tvånget.

Slutligen fanns å föredragningslistan upptaget Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 14, i anledning af väckt motion rörande suspenderande af vaccinationstvånget.

I en inom Andra kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott remitterad motion, nr 184, hade herrar *Wavrinsky* och *Bosson m. fl.* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tillfälle måtte beredas föräldrar, som hos vederbörande myndighet därom ansökte — under villkor och bestämmelser, som kunde befinnas nödiga och intill dess Riksdagen efter skedd allsidig utredning i ämnet fattat beslut — att vinna anstånd med vaccination af sina barn.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl afgifvits af herr *Stärner*.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr Stärner: Herr vice talman! Som jag är antecknad med reservation in blanco vid detta utskottsutlåtande, skall jag, ehuru tiden är sen, be att få säga några ord.

Det behöfver ej för kammaren erinras, att det vaccinationsreglemente, som ännu gäller, daterar sig från 1853 och sålunda är ganska föråldradt. Det har ju också varit föremål för revision redan 1894, då det föreslogs en sådan genom medicinalstyrelsen; Kungl. Maj:t vidtog snart åtgärder i syftet, och ett revisionsförslag förelades Riksdagen. Detta förslag blef emellertid icke af Riksdagen godkänt. På hufvudsakligen två argument afärdades det, och dessa voro, att i förslaget upptagits föreskrifter om tvångsvaccination och skärpta bötesbestämmelser för öfverträdelse af vaccinationsreglementet. Emellertid, 15 år sedan första uppslaget genom medicinalstyrelsen gifvits, framfördes i Riksdagen och godkändes förslag om tillsättande af en kommitté eller åstadkommande af en utredning rörande föreskrifter om skyddskoppsympling. Detta ärende hvilar nu hos medicinalstyrelsen, såsom här i utskottets motivering redan sagts.

Under hela denna tid har fråga om vaccinationstvånget då och då trädt fram med större eller mindre styrka, beroende på förhållanden och tillfälligheter, som kunna göra sig gällande i sammanhang med denna sak. Det har varit sålunda en omdebatterad fråga. Den medicinska auktoriteten i vårt land har alldeles särskildt klart tagit ställning för vaccinationstvånget. I likhet med yrkanden af medicinalstyrelsen och andra auktoriteter,

som i det fallet gjort uttalanden om behovet af skärpning af vaccinationstvånget genom de förut nämnda bestämmelserna, har sålunda läkarues uppfattning klart och bestämdt stått fast vid att vaccinationstvånget borde upprätthållas. Riksdagen, som genom sina förutnämnda beslut egentligen var ovillig att åstadkomma skärpta bestämmelser, har ju icke heller uttalat sig för upphäfvande af detta vaccinationstvång. Sålunda är det ett faktum, att vaccinationstvånget existerar.

Ang. suspenderande af vaccinations tvånget.
(Forts.)

Jag skall icke inlåta mig på den vetenskapliga sidan af saken, fastän mycket skulle kunna i detta afseende vara att citera. Jag har erinrat om, att vi tyvärr här i landet knappast funnit någon auktoritet, som ställt sig på deras sida, hvilka anse vaccinationstvånget i grund och botten och i alla hänseenden olämpligt. I England, som ju är ett experiment- och försöksland, har man ju i det fallet gått i spetsen både för och mot vaccinationen; och det är helt naturligt, att detta till sist skall föranleda äfven ändra att mera uppmärksamma denna sak, än förut varit fallet. I grund och botten är det väl så, att motståndet mot revaccinationen innebär också ett motstånd mot barnvaccinationen, ty om det är riktigt, som det lär vara, att vaccinationen endast kan behålla sin kraft under 8—10 år, är det naturligt, att, för att barnvaccinationen skall ha bestående betydelse, revaccination måste äga rum inom denna tid, då den eljest förfaller till sin verkan. Men det motstånd, som framträdtt mot vaccinationen, har i regel varit grundadt på mera personlig animositet, ett slags psykisk motvilja mot vaccinationen, och den motviljan grundar sig sålunda icke på vetenskapliga argument, det är naturligt, men den kan då knappast heller öfvervinnas genom vetenskapliga försäkringar.

Den motion, som här föreligger, går icke ut på att *upphäfva* vaccinationstvånget. Den har endast till uppgift att föreslå ett *suspenderande* af vaccinationstvånget, det vill säga inrättandet af ett provisorium på detta område, till dess den utredning, som Riksdagen beslutat, kan komma till stånd.

Då ställer sig frågan: existerar och tillämpas vaccinations tvånget? Härpå kan man svara både ja och nej. Erfarenheten har visat, och upplysningar, som på det området kunna inhämtas, gifva vid handen, att det är en ganska ojämn tillämpning af vaccinationsbestämmelserna i olika landsdelar. Det beror sålunda hufvudsakligast på det intresse för saken, som vetenskapliga auktoriteter, läkare eller kommunala myndigheter, som ha saken om hand, i det afseendet ådagalägga. Faktum är ju i alla fall, att vaccinationstvånget alltid verkar som en påtryckning och måste kännas som en obehaglig påtryckning för dem, hvilka ogilla vaccinationen och icke vilja underkasta sig vaccinations tvånget, men hvilka likvisst anse det oangenämt och illojalt att

Ang. suspensionen af vaccinations-tvånget. bryta mot gällande ordningsföreskrifter eller stadgar samt alltid löpa risken att bli antastade för brottet.

(Forts.) Säger man som utskottet, att ett tvång *icke* existerar, ja, då är det ju riktigt, att man legaliserar den medborgarnas själftagna rätt, som man indirekt och liksom genom ett tyst förbehåll erkänner. Men finnes det tvång på detta område, måste det vara en befogad anmärkning, att detta ej får godtyckligt tillämpas, ty därigenom kännes det alltid olidligare för dem, som bli utsatta för tvånget, olidligare just genom godtycket.

Utskottet har ju i något vag form här talat om, att det förslag, som föreligger i motionen, skulle föregripa utredningen, det vill säga göra det svårt för utredningen att intaga den fasta ståndpunkt man förutsätter, att kommissionen ändtligen skulle komma till i fråga om vaccinationstvångets upphäfvande. För min del har den saken icke varit öfvertygande. I alla händelser kan jag aldrig inse, att detta är ett skäl för dem, som önska, att vaccinationstvånget en gång skall upphävas. Tvärtom vill jag uttala, att det beslut, som här af motionärerna är påkalladt, skulle kunna anses bilda en mjuk öfvergång fram till den fulla frilösningen från barnvaccinationstvånget, hvarom många hysa förhoppning. Om utredningen, som utskottet antyder, kan komma att dröja någon längre tid, i flera år, och om den gällande vaccinationsstadgan sålunda under tiden skulle komma att beröra ett mycket stort antal människor, menar jag, att detta är ett alldeles särskildt skäl för, att tillfälliga åtgärder under denna väntetid vidtagas. Den långa väntetiden gör saken behöfligare; vore det kort väntetid, kunde den vara mindre behöflig.

Men det finnes ett alldeles särskildt skäl, som föranledt mig att i utskottet betona, att något i detta afseende borde göras, när frågan en gång bragts på tal, och det är, att förhandlingarna i Riksdagen i frågor som denna alltid komma att bli i viss mån normerande på tillämpningen af de lagar, det gäller att tyda eller föra i tillämpning. Jag saknar statistik i detta afseende, men håller ej alls för otroligt, att efter Riksdagens föregående behandling af vaccinationsfrågan, då revaccinationen afstyrktes och man särskildt uttalade sig mot de föreslagna bötesbestämmelserna, en större likgiltighet bland myndigheterna började göra sig gällande i fråga om tillämpningen af vaccinationsbestämmelserna. Det är därför, som utskottet under den vaga form, det använder, kunnat framhålla, att det ej gjorts några större erfarenhetsrön därom, att vaccinationstvånget träd i tillämpning och därigenom blifvit till tunga eller en svårighet för dem, som äro motståndare till själfva saken och hvilka därför underlåta att vaccinera sina barn. Om Riksdagen nu, sedan denna motion är väckt, afslår framställningen, och särskildt om detta afslag

också kommer från Riksdagens Andra kammare, som kan anses i denna fråga, som i alla andra, representera den mest utbredda folkuppfattningen, är det sannolikt, att detta kommer att verka som ett slags vink till myndigheterna att börja med mera nit och skärpa tillämpa de stadganden, som faktiskt äro föråldrade, »satta ur system» och i praktiken ej tillämpas; då kommer denna motion och dess behandling att verka som en väckare af »den sofvande björnen» på detta område.

Ang. suspension af vaccinations-tvånget.
(Forts.)

Beträffande själfva formen för motionen har jag ansett, att den är mindre lyckligt funnen, då det står, att de, som önska bli befriade från vaccination, skola göra *ansökan* därom. En ansökan förutsätter alltid en pröfning. Denna pröfning skulle då ske genom provinsialläkarne och i städerna genom stadsläkarne eller andra myndigheter. Den skulle i så fall grunda sig på hvars och ens af dessa läkares eller myndigheters mera personliga uppfattning, hänföra sig till hvarje särskildt fall eller kanske rent af till hvarje särskildt barn, för hvilket man gjort en sådan framställning. Detta anser jag skulle leda till fortsatta oegentligheter i afseende på tillämpningen af vaccinationsbestämmelserna, hvarigenom flera svårigheter och trakasserier skulle uppstå, kanske rent af värre än under nuvarande förhållanden. Jag menar därför, att när motionärerna här pekat på den engelska lagstiftningen, borde de också ha använt den engelska lagstiftningens form i detta afseende, hvilken lagstiftning, såsom anförts i motionen, innehåller, att föräldrar, hvilka ej önska låta vaccinera sina barn, skola äga *anmäla* detta. Denna anmälan skulle sålunda vara frivillig sak, men en fullbordad handling, hvilken skulle antecknas och vara gällande utan hvarje utslag och pröfning genom vederbörande läkare eller myndigheter.

Herr vice talman, jag skall ej ingå i några närmare detaljer. Då jag blifvit antecknad som reservant, har jag velat påvisa, att det nog finnes skäl, hvarför denna kammare, då frågan blifvit väckt, borde beakta den framställning, som här är gjord. Min tro är, att det kommer att dröja ganska länge, innan den utredning, som här är föreslagen, föreligger hos Riksdagen. Jag har särskildt hört meddelas, att man inom medicinalstyrelsen skulle — med den opartiska och finkänsliga behandling, man där velat ägna frågan — känna sig i saknad af någon verkligt representativ *fackman* för den sida, som representerar motståndet mot vaccinationen. Under dessa förhållanden, då man haft svårigheter att erhålla sakkunnig hjälp och frågan ännu ej hunnit utvecklas, är det tydligt, att det afvaktade utlåtandet genom kongl. medicinalstyrelsen kommer att låta vänta på sig. Då vore det lämpligt, om man erkände, att vaccinationstvånget ej må tillämpas, och allra lämpligast, att detta gäfves en verkligt legaliserad och klar form, så att ingen skulle behöfva vara

Ang. suspensionen af tvungen att underkasta sig de nuvarande vaccinationsbestäm-
 derande af melserna.
 tvånget.

(Forts.)

Detta är, herr vice talman, min uppfattning och orsaken till att jag i utskottet uttalat mig så, att jag kommit att stå såsom reservant. Men om de, som äro motionärer i denna sak och som äro representerade i utskottet, icke önska vidhålla sin mening rörande förslaget, eftersom ingen af dessa motionärer reserverat sig, skall jag icke för min del tillåta mig att göra något yrkande.

Herr Wavrinsky: Det må tillåtas mig att säga ett par ord. Jag förstår, att herrarna äro nervösa och vilja komma hem; men det är ett misstag, om man tror, att denna fråga är af ringa betydelse.

Utskottet har hänvisat till, att det icke uppgifvits, att några tryckande tvångsförhållanden för närvarande råda på ifrågasvarande område. Jag missförstod först, när jag läste detta utlåtande, hvad utskottet härmed afsett, och trodde, att utskottet menade, att jag ej påvisat, att detta tvång hade ledt till det motstånd eller den vägran, hvarom i motionen nämnes. Men jag förstår, att det därmed menas, att myndigheterna icke gått så till väga mot dem, som vägrat att vaccinera sina barn, att man behöft känna detta tvång starkt. Nu må jag säga, att de meddelanden, jag bekommit från vidt skilda delar af landet, och de upplysningar, vi motionärer i motionen meddelat, äro af det slag, att det uppenbart synes mig, att denna vägran att vaccinera sina barn är så allmän, att man kan säga, att den är satt i system. Då frågar jag mig: är det ej bättre att interimistiskt legalisera ett sådant tillstånd än att tvinga föräldrar till lagbrytare inför det tvånget, så ytterligt bekymrade öfver faran af att låta vaccinera sina barn som de äro? I går ringde en läkare här i Stockholm upp mig i telefon och förklarade, att han i sin praktik, som jag vet vara mycket stor, har hundratals familjer, hvilka ej låtit vaccinera sina barn och därför ständigt få uppmaning att låta verkställa vaccineringen; de längta ifrigt efter någon förändring, hvarigenom de kunde blifva befriade från den tvetydiga ställningen att vara lagbrytare och slippa tvingas till en åtgärd, som de sky så mycket som denna.

Det synes mig, som det vore Riksdagen värdigt att, då vi ha att vänta helt säkert många år på den utredning, som medicinalstyrelsen kan åvägabrunga, fästa afseende vid dessa omständigheter och att också gå dessa bekymrade föräldrar till mötes genom att uttala sig till förmån för den motion, vi afgifvit.

Jag ber att få ansluta mig till reservantens mening, då jag nu i yrkandet vill utbyta ordet *ansöka* mot *göra anmälan*. Och då jag vet, att denna fråga följes med stor uppmärksamhet i

landet, samt tror, att de, som äro intresserade af den, ha rätt att få veta, hvad Andra kammaren tänker om saken, skall jag icke undandraga mig att, fastän det är sent på kvällen, begära votering.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till yrkandet i vår motion med den af mig nu gjorda ändringen i detta yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Nilsson* i Skärhus, *Bosson*, *Johansson* i Möllstorp, *Mogren*, *Forssell*, *Lindgren* i Skog, *Ersson*, *Söderberg* i Hobborn, *Ström* i Transtrand, *Jansson* i Edsbäcken, *Lundgren* i Varberg, *Rissén*, *Erlandsson*, *Bromée* i Billsta, *Hagberg* och *Thylander*.

Herr Kjellberg: Herr vice talman! För att nu söka belysa frågan något mer än utskottet gjort i sitt utlåtande, där, som herrarna behagade finna, utskottet sett på ärendet hufvudsakligen ur formell synpunkt, skall jag söka svara något på, hvad de båda föregående talarna anfört.

Om Riksdagen skulle bifalla motionen och gå med på en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om ordnande af ett provisorium, hvad skulle följden bli däraf? Helt säkert, att Riksdagens skrifvelse skulle föranleda remiss till medicinalstyrelsen, som med säkerhet i sin tur, då den icke torde vilja yttra sig omedelbart i frågan, skulle remittera skrifvelsen till de utsedda sakkunnige. Dessa skulle på en sådan remiss bestämt svara, att de icke kunde afge svaromål, förrän de närmare utredt hufvudfrågan. Ty det är ju dock fråga om att rubba en institution, som i vårt land under hundra år tillämpats på sådant sätt, att de olägenheter, som till äfventyrs då och då förekommit, väl ingalunda kunna vägas mot den oerhörda fördel, vårt folk ägt i denna allmänna hälsovårdsinstitution. Jag menar sålunda, att själfva den väg, som reservanten valt för att nå sitt mål, ett provisoriskt suspenderande af vaccinationstvånget, skulle bli mycket lång, och beslut om ett provisoriskt suspenderande skulle troligen kunna fattas först en mycket kort tid, innan ett definitivt förslag ligger på Riksdagens bord. Motionären, herr Wavrinsky, har i sitt nyss hållna anförande delvis frångått motionens kläm, i det han utbytt det däri förekommande ordet »ansökan» till »anmälan». Hvad blir då följden? Jo, följden blir den, att enligt hans förslag skulle föräldrar på grund af — märk väl detta — sin subjektiva uppfattning om vaccinationens skada för deras barn berättigas att icke låta vaccinera dem. Då vi nu icke kunna beräkna, hur lång tid denna utredning kommer att taga, så är det fullkomligt klart, att det skulle uppstå besynnerliga förhållanden, därest man på förhand från Riksdagens och Kungl. Maj:ts sida uttalade sig i en fråga, hvars lösning väl

Ang. suspenderande af vaccinations-tvånget.
(Forts.)

dock — hurudan folkstämningen än är i afseende på densamma — måste grundas på de vetenskapliga auktoriteterna och på den praktiska erfarenhet, som under lång tid vunnits, och hvars lösning måste, hvilket väl alla mödge, ske på den vetenskapliga forskningens väg. Skulle man göra denna frågas lösning utelärande beroende af allmänhetens subjektiva uppfattning, subjektiva motvilja mot vaccinationen, då tror jag, att vi i afseende å den allmänna hälsovården komme in på ganska betänkliga vägar. Helt säkert är, att om man som herr Stårner anser, att ett sådant beslut af Riksdagen, som det af motionärerna påyrkade, skulle innebära en *öfvergång till borttagande af vaccinationstvånget*, då förutsätter man ju redan från början, att tvånget skall komma att upphävas. Men hvem i denna kammare vet, huruvida vederbörande auktoriteter och vederbörande myndigheter verkligen komma en gång till detta resultat? Har man då rätt att förutsätta utan vidare, att detta tvång kommer att förr eller senare, låt vara om några år, borttagas, och säga, att det då vore bra att få ett provisorium som öfvergång? Detta resonemang anser jag vara fullkomligt felaktigt. Jag anser, att man vid bedömande af den nu föreliggande frågan endast har att afvakta resultatet af den pågående utredningen, och då man å andra sidan måste anse, att ett beslut, fattadt i den riktning, som motionärerna önska, ovillkorligen blir ett förgripande i utredningen, så kan jag för min del ej alls vara med om något sådant, utan måste, herr vice talman, få yrka bifall till utskottets hemställan och sålunda afslag å motionen, äfven i den form herr Wavrinsky nyss gifvit sitt yrkande.

Med herr Kjellberg förenade sig herrar *Wallis, Vahlquist, Kobb, Hellberg, Olausson, Carlson* i Herrljunga och *Riström*.

Herr Wavrinsky: Jag vill blott tillägga ett par ord. Jag skall ej trötta kammaren med något föredrag, utan blott erinra om, att när den ärade utskottsordföranden frågar, om man skall gå kommittén eller medicinalstyrelsen i förväg och på detta sätt binda dess händer, så går min framställning ut därpå — och det vill jag fästa uppmärksamheten på — att det redan existerar ett sådant förhållande, som håller på att faktiskt gå denna medicinalstyrelsens utredning i förväg, men på olaglig väg. Förhållandet är nämligen det, att myndigheterna antingen alls icke inskridit eller endast inskrida emot försummelser att låta verkställa vaccination i vissa fall, där dessa försummelser förekomma i så stor utsträckning i många delar af landet, eller också tvärtom gått hårdhänt till väga och dömt gång på gång till vite. En sådan ojämnhet i tillämpningen af lagen skapar orättvisa och väcker harm hos dem, som träffas af denna hårdhändthet. Men denna vägran att låta vaccinera är nu så starkt utbredd, att,

som jag visat i vår motion, exempelvis förste provinsialläkaren i Malmöhus län i sin inspektionsberättelse för år 1909 upplyser, att i staden Helsingborg knappt mer än 21 % af vaccinationspliktiga barn äro vaccinerade, och praktiserande läkare, hvilkas namn jag är förhindrad uppge, från olika delar af landet uppgifva, att det finnes trakter i vårt land, där man så godt som allmänt vägrar att låta vaccinera sina barn, och där myndigheterna icke inskrida annat än i undantagsfall. En borgmästare har lämnat mig skriftlig upplysning — men fordrat, att hans namn skulle stanna oss emellan — att han för sådan vägran dömt flere personer förnyade gånger till höga vitesbelopp, men att han själf vägrar och icke har låtit vaccinera sina barn.

Ang. suspenderande af vaccinationstvånget.
(Forts.)

Är nu detta tillstånd af den beskaffenhet, att man skall blunda för detsamma och låta det passera som det är? Det synes mig vara det enda riktiga att under sådana omständigheter, till dess utredningen är afslutad — jag förutsätter icke såsom reservanten, att denna skall leda till vaccinationstvängets fullständiga upphäfvande, det lämnar jag öppet — men, tills denna fråga är afgjord af medicinalstyrelsen och vidare af Riksdagen, låta hela detta stora och alltjämt växande antal af dem, som vägra att vaccinera sina barn, få rättighet att anmäla detta och tills vidare fritagas, intill dess frågan om detta tvångs behållande undergått förnyad pröfning.

Jag måste i dessa föräldrars intresse och i deras namn yrka på bifall till vår motion.

Herr Kjellberg: Herr talman, blott ett par ord! Meningen med hvad herr Wavrinsky nu anförde och med hvad herr Stårner för en stund sedan anförde i samma riktning tyckes vara denna: att, då för närvarande icke alla myndigheter lika strängt tillämpa bestämmelserna på detta område, så utgör detta förhållande ett skäl för bifall till motionen. I stället vill jag säga, att det resonemang, som herr Wavrinsky nu förde, och herr Stårner i samma anda för en stund sedan, skulle snarare motivera en hemställan om skrifvelse till Kungl. Maj:t, med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes tillse, att myndigheterna strängare än nu tillämpade gällande vaccinationsreglemente.

Jag kan sannerligen icke förstå, att herrar Wavrinskys och Stårners resonemang kan leda till motionens kläm, snarare borde det leda till en kläm i den riktning jag här antydt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Wavrinsky: Jag vill blott gentemot herr Kjellberg erinra om, att det finnes lagar, som förlorat sin kraft, därför att de icke äro rimliga och af detta skäl icke tillämpas. Det är en sådan lag det här är fråga om, och en sådan lag behandlar man icke på det sätt, att man söker ytterligare drifva fram tillämp-

Ang. suspensionen af vaccinationstvånget.
(Forts.)

ningen af densamma, utan den får man i gemensamt intresse i stället falla undan för. Denna lag är föråldrad, — det synes tydligt af förhållandena i landet, att det icke går för sig att tvinga fram lagens tillämpning på dem, som hittills gått fria, utan att man hädanefter får taga hela saken under ompröfning; och tills resultatet af denna ompröfning föreligger, hoppas och önska motionärerna, att den suspension af lagen, som nu faktiskt tillämpas, också skall bli legaliserad.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de därunder förekomna yrkandena framställde herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till det af herr Wavrinsky under öfverläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande, nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det af herr Wavrinsky under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 70 ja mot 48 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Afgåfvos följande motioner i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor, nämligen af:

- herr *Santesson*, nr 231,
- » *Röing*, nr 232 och 233,
- » *Wilson*, nr 234, och
- » *Neiglick*, nr 235.

Samtliga dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 8, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 24 i förordningen om landsting; statsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde och åttonde hufvudtitlarna gjorda framställningar om provisorisk lönerogring för befattningshafvande i statsdepartement samt vissa centrala ämbetsverk; och

nr 21, i anledning af Riksdagens år 1909 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1908; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften, dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Johansson</i>	i Möllstorp	under 4 dagar fr. o. m. den 15 mars				
» <i>Bengtsson</i>	i Bjärnalt	» 8	»	»	» 16	»
» <i>Lindvall</i>		» 3	»	»	» 15	»
» <i>Söderberg</i>	i Hobborn	» 4	»	»	» 14	»
» <i>Svensson</i>	i Betingetorp	» 4	»	»	» 14	»
» <i>Olofsson</i>		» 3	»	»	» 15	»
» <i>Länders</i>		» 4	»	»	» 14	»
» <i>Jonsson</i>	i Gumboda	» 7	»	»	» 15	»
» <i>Bäckström</i>		» 12	»	»	» 15	»
» <i>Carlsson</i>	i Malmberget	» 3	»	»	» 15	»
» <i>Hasselquist</i>		» 2	»	»	» 15	»
» <i>Mogren</i>		» 2	»	»	» 14	»
» <i>Bogren</i>		» 4	»	»	» 13	» och
» <i>Branting</i>		»	den 14 mars.			

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,46 e. m.

In fidem

Per Cronvall.